Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
JEAN RICHARD DE LA TOUR
της 4ης Φεβρουαρίου 2025 [1]

Υπόθεση C-544/23

T.T.,
BAJI Trans, s. r. o.
κατά
Národný inšpektorát práce

[αίτηση του Najvyšší správny súd Slovenskej republiky
(Ανώτατου Διοικητικού Δικαστηρίου της Σλοβακικής Δημοκρατίας)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Κανονισμός (ΕΟΚ) 3821/85 – Υποχρέωση περιοδικού ελέγχου των ταχογράφων – Παρεκκλίσεις – Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Άρθρο 49, παράγραφος 1, τελευταία περίοδος, και άρθρο 51, παράγραφος 1 – Αρχή της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου – Διοικητικές κυρώσεις ποινικού χαρακτήρα – Κριτήρια – Αίτηση αναιρέσεως – Νέος νόμος που τέθηκε σε ισχύ μετά την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση»

I. Εισαγωγή

1. Κατά κανόνα, οι διαδικασίες που αφορούν διοικητικές κυρώσεις διακρίνονται από εκείνες που αφορούν ποινικές κυρώσεις από τρεις απόψεις. Πρώτον, οι ποινικές κυρώσεις αυτές καθεαυτές επιβάλλονται από δικαστήριο, ενώ οι διοικητικές κυρώσεις επιβάλλονται από διοικητικές αρχές και το δικαστήριο παρεμβαίνει μόνον κατά το στάδιο του ελέγχου. Δεύτερον, οι διαδικαστικοί κανόνες που εφαρμόζονται στις διοικητικές κυρώσεις δεν είναι εν γένει εκείνοι που εφαρμόζονται στις ποινικές κυρώσεις, αλλά εκείνοι που διέπουν τη διοικητική διαδικασία και τις διοικητικές διαφορές [2]. Τρίτον, στην πλειονότητα των κρατών μελών, η δικαστική αρχή που καλείται να ελέγξει τις διοικητικές κυρώσεις δεν είναι η ίδια με εκείνη που καλείται να καθορίσει τις ποινικές κυρώσεις [3].

[1] Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

[2] Εντούτοις, σύμφωνα με το ερευνητικό σημείωμα 24/002 που καταρτίστηκε από τη Διεύθυνση «Έρευνα και τεκμηρίωση» του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: ερευνητικό σημείωμα 24/002), υφίστανται εξαιρέσεις μεταξύ των κρατών μελών. Για παράδειγμα, στη *Γερμανία* και στην *Πορτογαλία*, οι διατάξεις που διέπουν την ποινική διαδικασία μπορούν, κατ' ουσίαν και εφόσον δεν ορίζεται άλλως, να εφαρμόζονται mutatis mutandis στη διαδικασία ενώπιον της διοικητικής αρχής με αντικείμενο την επιβολή διοικητικού προστίμου.

[3] Ωστόσο, σε ορισμένα κράτη μέλη, όπως η *Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας* και η *Πορτογαλική Δημοκρατία*, ο έλεγχος των προστίμων που επιβάλλονται από τις διοικητικές αρχές δεν εμπίπτει στην αρμοδιότητα των διοικητικών δικαστηρίων, αλλά στην αρμοδιότητα των τακτικών δικαστηρίων που είναι αρμόδια και για ποινικές υποθέσεις, τόσο στον πρώτο όσο και στον δεύτερο βαθμό.

2. Στην υπό κρίση υπόθεση, το Δικαστήριο καλείται να διευκρινίσει το περιεχόμενο της αρχής της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 49, παράγραφος 1, τελευταία περίοδος, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης[4], στο πλαίσιο του δικαστικού ελέγχου διοικητικής κυρώσεως, κατά το στάδιο της αναιρετικής διαδικασίας.

3. Η αρχή αυτή συνδέεται με την αρχή της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας των ποινών. Πράγματι, στο μέτρο που οι επιβαλλόμενες ποινές πρέπει να είναι αναγκαίες και αναλογικές, ήτοι να τιμωρούν τον δράστη για τις πράξεις που τέλεσε και ανάλογα με τη σοβαρότητά τους, όπως προβλέπει το άρθρο 49, παράγραφος 3, του Χάρτη, η επιβολή ποινής δεν δικαιολογείται αν, μετά την τέλεση των πράξεων, ο νομοθέτης μετέβαλε την εκτίμησή του είτε ως προς το αξιόποινο των πράξεων αυτών είτε ως προς τη φύση ή το ύψος της προβλεπόμενης ποινής.

4. Στο πλαίσιο αυτό, το Najvyšší správny súd Slovenskej republiky (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο της Σλοβακικής Δημοκρατίας) ζητεί, συγκεκριμένα, από το Δικαστήριο να διευκρινίσει εάν η αρχή της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου πρέπει να εφαρμοστεί από το ακυρωτικό δικαστήριο, στο πλαίσιο αμφισβήτησης διοικητικής κυρώσεως, όταν ο ηπιότερος νόμος έχει τεθεί σε ισχύ μετά την έκδοση της αποφάσεως του ιεραρχικώς κατώτερου διοικητικού δικαστηρίου η οποία αποφάνθηκε επί της ουσίας, απέκτησε ισχύ δεδικασμένου δυνάμει του εθνικού δικαίου και κατά της οποίας ασκήθηκε αναίρεση.

5. Το ερώτημα τούτο παρέχει στο Δικαστήριο τη δυνατότητα να διευκρινίσει εάν, στην περίπτωση αυτή, οι ιδιαιτερότητες της εξουσίας του ακυρωτικού δικαστηρίου δύνανται να επηρεάσουν το περιεχόμενο της εν λόγω αρχής.

II. Το νομικό πλαίσιο

A. Το δίκαιο της Ένωσης

1. Ο κανονισμός (ΕΟΚ) 3821/85

6. Όπως ίσχυε κατά τον χρόνο τελέσεως της επίμαχης στην κύρια δίκη παραβάσεως, το άρθρο 3, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού (ΕΟΚ) 3821/85 του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 1985, σχετικά με τη συσκευή ελέγχου στον τομέα των οδικών μεταφορών[5], όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΕ) 517/2013 του Συμβουλίου, της 13ης Μαΐου 2013[6], όριζε τα εξής:

«1. Η συσκευή ελέγχου τοποθετείται και χρησιμοποιείται σε οχήματα οδικής μεταφοράς επιβατών ή εμπορευμάτων τα οποία έχουν άδεια κυκλοφορίας κράτους μέλους, εκτός των οχημάτων του άρθρου 3 του κανονισμού (ΕΚ) 561/2006 [7] […]

[4] Στο εξής: Χάρτης. Στη συνέχεια, θα αναφέρομαι επίσης στην αρχή αυτή ως αρχή της αναδρομικότητας in mitius, η οποία έχει την ίδια σημασία. Εξάλλου, η εν λόγω αρχή πρέπει να νοείται ως η αρχή που κατοχυρώνεται στο άρθρο 49, παράγραφος 1, τελευταία περίοδος, του Χάρτη, μολονότι προς διευκόλυνση του αναγνώστη δεν θα προβαίνω συστηματικά στη σχετική διευκρίνιση.

[5] ΕΕ 1985, L 370, σ. 8.

[6] ΕΕ 2013, L 158, σ. 1, στο εξής: κανονισμός 3821/85.

[7] Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαρτίου 2006, για την εναρμόνιση ορισμένων κοινωνικών διατάξεων στον τομέα των οδικών μεταφορών και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΟΚ) αριθ. 3821/85 και (ΕΚ) αριθ. 2135/98 του Συμβουλίου καθώς και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 3820/85 του Συμβουλίου (ΕΕ 2006, L 102, σ. 1).

2. Τα κράτη μέλη δύνανται να εξαιρούν από την εφαρμογή του παρόντος κανονισμού τα οχήματα του άρθρου 13 παράγραφοι 1 και 3 του κανονισμού [561/2006].»

7. Το άρθρο 19, παράγραφος 1, του κανονισμού 3821/85 προέβλεπε τα εξής:

«Τα κράτη μέλη θεσπίζουν εγκαίρως και κατόπιν διαβουλεύσεων με την [Ευρωπαϊκή] Επιτροπή τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις για την εφαρμογή του παρόντος κανονισμού.

Οι διατάξεις αυτές αφορούν, μεταξύ άλλων, την οργάνωση, τη διαδικασία και τα μέσα για τη διενέργεια ελέγχων καθώς και τις κυρώσεις που θα επιβάλλονται σε περίπτωση παραβάσεων.»

8. Το παράρτημα I, τμήμα VI, σημείο 3, στοιχείο α', πρώτο εδάφιο, του κανονισμού αυτού όριζε τα ακόλουθα:

«Περιοδικοί έλεγχοι των συσκευών λαμβάνουν χώρα κάθε δύο έτη τουλάχιστον και δύνανται να πραγματοποιούνται, μεταξύ άλλων, στο πλαίσιο των τεχνικών επιθεωρήσεων της καταλληλότητας των οχημάτων.»

9. Ο κανονισμός 3821/85 καταργήθηκε, από τις 2 Μαρτίου 2016, με το άρθρο 47 του κανονισμού (ΕΕ) 165/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Φεβρουαρίου 2014, για τους ταχογράφους στον τομέα των οδικών μεταφορών, ο οποίος καταργεί τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 3821/85 του Συμβουλίου σχετικά με τη συσκευή ελέγχου στον τομέα των οδικών μεταφορών και τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 561/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την εναρμόνιση ορισμένων κοινωνικών διατάξεων στον τομέα των οδικών μεταφορών [8].

2. Ο κανονισμός 165/2014

10. Το άρθρο 3, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού 165/2014 ορίζει τα εξής:

«1. Οι ταχογράφοι εγκαθίστανται και χρησιμοποιούνται σε οχήματα οδικής μεταφοράς επιβατών ή εμπορευμάτων για τα οποία έχει εκδοθεί άδεια κυκλοφορίας από κράτος μέλος και στα οποία εφαρμόζεται ο κανονισμός [561/2006].

2. Τα κράτη μέλη δύνανται να εξαιρούν από την εφαρμογή του παρόντος κανονισμού τα οχήματα του άρθρου 13 παράγραφοι 1 και 3 του κανονισμού [561/2006].»

11. Το άρθρο 23, παράγραφος 1, του κανονισμού 165/2014 προβλέπει τα εξής:

«Οι ταχογράφοι υποβάλλονται σε περιοδική επιθεώρηση από εγκεκριμένα συνεργεία. Περιοδικές επιθεωρήσεις διενεργούνται τουλάχιστον ανά διετία.»

12. Το άρθρο 41, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη θεσπίζουν κανόνες σχετικά με τις κυρώσεις που επιβάλλονται για τις παραβιάσεις του παρόντος κανονισμού και λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίζουν την επιβολή τους, σύμφωνα με τις εθνικές συνταγματικές ρυθμίσεις. Οι εν λόγω κυρώσεις πρέπει να

[8] ΕΕ 2014, L 60, σ. 1.

είναι αποτελεσματικές, αναλογικές, αποτρεπτικές και να μην εισάγουν διακρίσεις, και να είναι σύμφωνες με τις κατηγορίες των παραβάσεων που καθορίζονται στην οδηγία 2006/22/ΕΚ [9].»

13. Το άρθρο 48, δεύτερο εδάφιο, του εν λόγω κανονισμού προβλέπει τα ακόλουθα:

«[Ο παρών κανονισμός] εφαρμόζεται από τις 2 Μαρτίου 2016. […]»

3. Ο κανονισμός 561/2006

14. Το άρθρο 1 του κανονισμού 561/2006 ορίζει τα εξής:

«Ο παρών κανονισμός θεσπίζει τους κανόνες που διέπουν το χρόνο οδήγησης, τα διαλείμματα και τις περιόδους ανάπαυσης των οδηγών που απασχολούνται στην οδική μεταφορά εμπορευμάτων και επιβατών με σκοπό την εναρμόνιση των όρων ανταγωνισμού μεταξύ των τρόπων χερσαίων μεταφορών, ιδιαίτερα στον οδικό τομέα, καθώς και τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας και της οδικής ασφάλειας. Ο παρών κανονισμός στοχεύει επίσης να προωθηθεί η βελτίωση των πρακτικών παρακολούθησης και επιβολής των κανόνων από τα κράτη μέλη και η βελτίωση των πρακτικών εργασίας στον κλάδο των οδικών μεταφορών.»

15. Το άρθρο 3 του κανονισμού αυτού απαριθμεί τις κατηγορίες οχημάτων που εκτελούν οδικές μεταφορές στις οποίες δεν έχει εφαρμογή ο εν λόγω κανονισμός. Τα οχήματα που χρησιμοποιούνται για την παράδοση έτοιμου σκυροδέματος δεν περιλαμβάνονται στον εν λόγω κατάλογο.

16. Το άρθρο 13, παράγραφος 1, του κανονισμού 561/2006 απαριθμεί τις κατηγορίες οχημάτων που εκτελούν μεταφορές για τις οποίες τα κράτη μέλη μπορούν, υπό την προϋπόθεση ότι δεν θίγονται οι στόχοι του άρθρου 1 του κανονισμού αυτού, να χορηγούν εξαιρέσεις από τα άρθρα 5 έως 9 του εν λόγω κανονισμού.

17. Με βάση το κείμενο του κανονισμού 561/2006 που ίσχυε κατά τον χρόνο της παραβάσεως που διέπραξε ο Τ.Τ., τα οχήματα που χρησιμοποιούνται για την παράδοση έτοιμου σκυροδέματος δεν περιλαμβάνονται στον εν λόγω κατάλογο.

18. Από την έναρξη ισχύος του κανονισμού (ΕΕ) 2020/1054[10], στις 20 Αυγούστου 2020, τα «οχήματα που χρησιμοποιούνται για την παράδοση έτοιμου σκυροδέματος» περιλαμβάνονται στον εν λόγω κατάλογο, στο άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο ιη′, του κανονισμού 561/2006.

[9] Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαρτίου 2006, για καθορισμό ελάχιστων προϋποθέσεων για την εφαρμογή των κανονισμών (ΕΟΚ) αριθ. 3820/85 και (ΕΟΚ) αριθ. 3821/85 του Συμβουλίου σχετικά με την κοινωνική νομοθεσία όσον αφορά δραστηριότητες οδικών μεταφορών και για την κατάργηση της οδηγίας 88/599/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ 2006, L 102, σ. 35).

[10] Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Ιουλίου 2020, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 561/2006, όσον αφορά ελάχιστες απαιτήσεις ως προς τα ανώτατα όρια για τον ημερήσιο και εβδομαδιαίο χρόνο οδήγησης, κατώτατα όρια για τα διαλείμματα και περιόδους ημερήσιας και εβδομαδιαίας ανάπαυσης, καθώς και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 165/2014, όσον αφορά τον εντοπισμό μέσω ταχογράφων (ΕΕ 2020, L 249, σ. 1).

Β. Το σλοβακικό δίκαιο

19. Το άρθρο 50, παράγραφος 6, του Ústava Slovenskej republiky (Συντάγματος της Σλοβακικής Δημοκρατίας) ορίζει τα εξής:

«Το αξιόποινο μιας πράξεως εκτιμάται και η ποινή για την πράξη επιβάλλεται σύμφωνα με τον νόμο που ίσχυε κατά τον χρόνο τέλεσης της πράξεως. Ο μεταγενέστερος νόμος εφαρμόζεται εφόσον είναι ευμενέστερος για τον δράστη.»

20. Το άρθρο 1, στοιχείο a, του zákon č. 461/2007 Z. z. o používaní záznamového zariadenia v cestnej doprave (νόμου 461/2007 σχετικά με τη χρήση συσκευής ελέγχου στις οδικές μεταφορές), της 13ης Σεπτεμβρίου 2007 (στο εξής: νόμος 461/2007), προβλέπει τα εξής:

«Ο παρών νόμος διέπει τις έννομες σχέσεις που δεν ρυθμίζονται από ειδικές διατάξεις [παραπομπή στον κανονισμό 3821/85] σχετικά με:

a) την έκταση της υποχρέωσης εγκατάστασης και χρήσης συσκευής ελέγχου στα μηχανοκίνητα οχήματα […]».

21. Το άρθρο 2 του νόμου αυτού έχει ως εξής:

«1. Η επιχείρηση μεταφορών που εκτελεί μεταφορές με λεωφορείο ή οδικές μεταφορές εμπορευμάτων διασφαλίζει την εγκατάσταση συσκευής ελέγχου σε κάθε όχημα που χρησιμοποιείται για τη μεταφορά επιβατών ή εμπορευμάτων και χρησιμοποιεί φύλλα καταγραφής και κάρτες [οδηγού] για τη λειτουργία της, εκτός αν άλλως ορίζεται κατωτέρω.

2. Η κατά την παράγραφο 1 υποχρέωση της επιχείρησης μεταφορών δεν ισχύει όσον αφορά οχήματα που χρησιμοποιούνται για μεταφορές που διέπονται από ειδικές διατάξεις [παραπομπή στο άρθρο 3 και στο άρθρο 13, παράγραφος 1, του κανονισμού 561/2006].»

22. Το άρθρο 38, παράγραφος 1, στοιχείο a, του zákon č. 462/2007 Z. z. o organizácii pracovného času v doprave a o zmene a doplnení zákona č. 125/2006 Z. z. o inšpekcii práce a o zmene a doplnení zákona č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 309/2007 Z. z. (νόμου 462/2007 περί οργανώσεως του χρόνου εργασίας στις μεταφορές και περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως του νόμου 125/2006 περί επιθεωρήσεως εργασίας και περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως του νόμου 82/2005 περί παράνομης εργασίας και παράνομης απασχολήσεως, και περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως ορισμένων νόμων, όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο 309/2007), της 13ης Σεπτεμβρίου 2007 (στο εξής: νόμος 462/2007), ορίζει τα εξής:

«Παράβαση διαπράττει ο οδηγός

a) που οδηγεί όχημα

   1. χωρίς συσκευή ελέγχου ή με συσκευή ελέγχου η οποία δεν έχει υποβληθεί σε έγκυρο περιοδικό έλεγχο, ή που προβαίνει σε μη ορθή χρήση της συσκευής ελέγχου.»

III. Τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

23. Με διοικητική απόφαση της 8ης Δεκεμβρίου 2016, διαπιστώθηκε ότι ο Τ.Τ. υπέπεσε σε παράβαση του άρθρου 38, παράγραφος 1, στοιχείο a, σημείο 1, του νόμου 462/2007, καθόσον οδηγούσε, στις 4 Νοεμβρίου 2015, όχημα ανήκον στην BAJI Trans s. r. o., με το οποίο μετέφερε σκυρόδεμα και το οποίο ήταν εξοπλισμένο με ταχογράφο που δεν είχε υποβληθεί σε έγκυρο περιοδικό έλεγχο από τις 25 Ιουνίου 2015. Για τον λόγο αυτόν, επιβλήθηκε στον Τ.Τ. πρόστιμο ύψους 200 ευρώ.

24. Η προσφυγή κατά της αποφάσεως αυτής απορρίφθηκε με απόφαση της Národný inšpektorát práce (Εθνικής Υπηρεσίας Επιθεώρησης Εργασίας, Σλοβακία) της 3ης Απριλίου 2017.

25. Οι Τ.Τ. και BAJI Trans προσέφυγαν κατά των εν λόγω διοικητικών αποφάσεων ενώπιον του Krajský súd v Bratislave (περιφερειακού δικαστηρίου Μπρατισλάβας, Σλοβακία), υποστηρίζοντας ότι το επίμαχο όχημα μεταφοράς σκυροδέματος εξαιρείται από την κατηγορία των οχημάτων που υπόκεινται στην υποχρέωση χρήσης ταχογράφου.

26. Το Krajský súd v Bratislave (περιφερειακό δικαστήριο Μπρατισλάβας), επιληφθέν ως διοικητικό δικαστήριο, απέρριψε, με απόφαση της 27ης Μαρτίου 2019, την προσφυγή του Τ.Τ. ως αβάσιμη, απέρριψε δε και την προσφυγή της BAJI Trans ελλείψει ενεργητικής νομιμοποιήσεως.

27. Το δικαστήριο αυτό έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι η υποχρέωση χρήσης ταχογράφων σε όλα τα οχήματα οδικών μεταφορών θεσπίσθηκε δυνάμει του άρθρου 3 του κανονισμού 3821/85 και, εν συνεχεία, του άρθρου 2, παράγραφος 1, του νόμου 461/2007, με την επιφύλαξη των εξαιρέσεων που προβλέπονται στα άρθρα 3 και 13 του κανονισμού 561/2006. Ωστόσο, μεταξύ των εξαιρέσεων αυτών δεν μνημονεύονται τα οχήματα μεταφοράς σκυροδέματος, με αποτέλεσμα η υποχρέωση χρήσης ταχογράφου να ισχύει πλήρως για τα εν λόγω οχήματα.

28. Στις 15 Ιουλίου 2019 οι Τ.Τ. και BAJI Trans άσκησαν αναίρεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Najvyšší súd Slovenskej republiky (Ανωτάτου Δικαστηρίου της Σλοβακικής Δημοκρατίας).

29. Κατά τη διάρκεια της αναιρετικής διαδικασίας, οι Τ.Τ. και BAJI Trans κατέθεσαν, στις 24 Αυγούστου 2020, υπόμνημα αντικρούσεως με το οποίο επισήμαναν ότι ο κανονισμός 561/2006 είχε τροποποιηθεί με τον κανονισμό 2020/1054.

30. Η αρμοδιότητα εξετάσεως της αιτήσεως αναιρέσεως μεταβιβάστηκε, μετά την άσκηση της εν λόγω αναιρέσεως, στο Najvyšší správny súd Slovenskej republiky (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο της Σλοβακικής Δημοκρατίας), το οποίο είναι το αιτούν δικαστήριο.

31. Πρώτον, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι οι εθνικοί νόμοι θεσπίστηκαν για την εφαρμογή των κανονισμών 3821/85 και 165/2014, ήτοι όχι μόνον των υποχρεώσεων που προβλέπονται από τους κανονισμούς αυτούς, αλλά και της υποχρεώσεως θέσπισης συστήματος κυρώσεων λόγω παράβασης των υποχρεώσεων αυτών. Το αιτούν δικαστήριο συνάγει εξ αυτού ότι η αρμόδια διοικητική αρχή εφάρμοσε το δίκαιο της Ένωσης, σύμφωνα με το άρθρο 51, παράγραφος 1, του Χάρτη, όταν αποφάνθηκε επί της ενοχής του Τ.Τ. και επί της κυρώσεως που του επιβλήθηκε. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν, ερμηνεύοντας τη σχετική εθνική

νομοθεσία που θεσπίστηκε κατ' εφαρμογήν του δικαίου της Ένωσης και διασφαλίζοντας τη δικαστική προστασία του Τ.Τ., εφαρμόζει επίσης το δίκαιο της Ένωσης, κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως του Χάρτη.

32. Δεύτερον, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να διαβεβαιώσει ρητώς ότι, όπως ισχύει και για το άρθρο 6, παράγραφος 1, και το άρθρο 7, παράγραφος 1, της Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών [11], το άρθρο 49, παράγραφος 1, του Χάρτη επιβάλλει στις διοικητικές αρχές την υποχρέωση να εφαρμόζουν την αρχή της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου, με τη συνακόλουθη ανάγκη εφαρμογής της αρχής αυτής και στις διαδικασίες δικαστικού ελέγχου ενώπιον διοικητικού δικαστηρίου.

33. Τρίτον, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν η αρχή της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου πρέπει να εφαρμοστεί από το δικαστήριο που καλείται να αποφανθεί επί αιτήσεως αναιρέσεως κατά της αποφάσεως κατώτερου διοικητικού δικαστηρίου με την οποία απορρίφθηκε η προσφυγή που ασκήθηκε κατά διοικητικής κυρώσεως, όταν ο νέος νόμος έχει τεθεί σε ισχύ μετά την έκδοση της εν λόγω αποφάσεως. Επομένως, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί το περιεχόμενο του άρθρου 49, παράγραφος 1, τελευταία περίοδος, του Χάρτη στο πλαίσιο της εξετάσεως αιτήσεως αναιρέσεως, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαιτεροτήτων της διαδικασίας αυτής.

34. Υπό τις ανωτέρω συνθήκες, το Najvyšší správny súd Slovenskej republiky (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο της Σλοβακικής Δημοκρατίας) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει το άρθρο 51, παράγραφος 1, του [Χάρτη] την έννοια ότι κράτος μέλος εφαρμόζει το δίκαιο της Ένωσης όταν επιβάλλει, σύμφωνα με το εθνικό του δίκαιο, διοικητική κύρωση λόγω παραβάσεως υποχρεώσεως απορρέουσας από το δίκαιο της Ένωσης ως προς την οποία τα κράτη μέλη υποχρεούνται να επιβάλλουν κύρωση, όπως στην περίπτωση του άρθρου 19, παράγραφος 1, του κανονισμού 3821/85 και του άρθρου 41, παράγραφος 1, του κανονισμού 165/2014;

2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, έχει το άρθρο 49, παράγραφος 1, του [Χάρτη] και η κατοχυρωμένη σε αυτό αρχή lex posterior mitius την έννοια ότι εφαρμόζονται και στην επιβολή κυρώσεων για διοικητικές παραβάσεις, όταν η απόφαση περί καθορισμού της υπαιτιότητας και επιβολής κυρώσεων δεν λαμβάνεται το πρώτον από δικαιοδοτικό αλλά από διοικητικό όργανο, και ότι η ως άνω αρχή εφαρμόζεται εν συνεχεία και κατά τον έλεγχο της αποφάσεως του εν λόγω διοικητικού οργάνου από διοικητικό δικαστήριο;

3) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο δεύτερο ερώτημα, έχει το άρθρο 49 του [Χάρτη] και η κατοχυρωμένη σε αυτό αρχή lex posterior mitius την έννοια ότι εφαρμόζονται σε εθνική διοικητική ή ένδικη διαδικασία, ανεξαρτήτως του σταδίου στο οποίο βρίσκεται η οικεία διαδικασία;

[11] Υπογραφείσα στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950, στο εξής: ΕΣΔΑ.

4) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο τρίτο ερώτημα, βάσει ποιων κριτηρίων καθορίζεται το εν λόγω στάδιο; Ειδικότερα, έχουν το άρθρο 49 του [Χάρτη] και η κατοχυρωμένη σε αυτό αρχή lex posterior mitius την έννοια ότι εφαρμόζονται στο πλαίσιο διοικητικής δίκης επί αιτήσεως αναιρέσεως, με αποτέλεσμα δικαστήριο, όπως το Najvyšší správny súd Slovenskej republiky [Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο της Σλοβακικής Δημοκρατίας], το οποίο επιλαμβάνεται κατ' αναίρεση σε δεύτερο και τελευταίο βαθμό, να πρέπει να λάβει υπόψη νομοθετική μεταβολή ευνοϊκή για τον υπαίτιο διοικητικής παραβάσεως που αποτέλεσε αντικείμενο διαδικασίας ενώπιον διοικητικού και όχι δικαιοδοτικού οργάνου, η οποία μεταβολή επήλθε μετά την έκδοση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως του κατώτερου διοικητικού δικαστηρίου, η οποία έχει αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου;»

35. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν η Εθνική Υπηρεσία Επιθεώρησης Εργασίας, η Σλοβακική και η Ιταλική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή. Οι T.T. και BAJI Trans, η Σλοβακική και η Ιταλική Κυβέρνηση καθώς και η Επιτροπή παρέστησαν στην επ' ακροατηρίου συζήτηση της 24ης Σεπτεμβρίου 2024, κατά την οποία απάντησαν, μεταξύ άλλων, στις ερωτήσεις που τους τέθηκαν από το Δικαστήριο με αίτημα προφορικής απαντήσεως.

IV. Ανάλυση

A. Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

36. Με το ερώτημα αυτό, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν το άρθρο 51, παράγραφος 1, του Χάρτη έχει την έννοια ότι κράτος μέλος εφαρμόζει το δίκαιο της Ένωσης, κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, αφενός, όταν επιβάλλει διοικητική κύρωση σε περίπτωση παραβάσεως των υποχρεώσεων που αφορούν την παρουσία ταχογράφου στα οχήματα μεταφοράς εμπορευμάτων και τον περιοδικό έλεγχό του, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 19, παράγραφος 1, του κανονισμού 3821/85 και στο άρθρο 41, παράγραφος 1, του κανονισμού 165/2014, και, αφετέρου, στο πλαίσιο του δικαστικού ελέγχου της κυρώσεως αυτής.

37. Κατά τη γνώμη μου, δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ως προς την καταφατική απάντηση.

38. Συναφώς, επισημαίνεται ότι το πεδίο εφαρμογής του Χάρτη ορίζεται στο άρθρο 51, παράγραφος 1, αυτού, κατά το οποίο, όσον αφορά τη δράση των κρατών μελών, οι διατάξεις του Χάρτη απευθύνονται σε αυτά μόνον όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης.

39. Κατά το Δικαστήριο, τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στην έννομη τάξη της Ένωσης μπορούν, επομένως, να εφαρμόζονται σε όλες τις καταστάσεις που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης, αλλά όχι πέραν των καταστάσεων αυτών [12].

40. Από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η έννοια της «εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης», κατά το άρθρο 51, παράγραφος 1, του Χάρτη, προϋποθέτει την ύπαρξη συνδέσμου μεταξύ πράξεως του δικαίου της Ένωσης και του οικείου εθνικού μέτρου ο οποίος υπερβαίνει την εγγύτητα των οικείων τομέων ή τις έμμεσες επιπτώσεις του ενός τομέα στον άλλο [13].

[12] Πρβλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 26 Φεβρουαρίου 2013, Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105, σκέψη 19), της 6ης Οκτωβρίου 2015, Delvigne (C-650/13, EU:C:2015:648, σκέψη 26), και της 29ης Ιουλίου 2024, protectus (C-185/23, EU:C:2024:657, σκέψη 41).

[13] Πρβλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 29ης Ιουλίου 2024, protectus (C-185/23, EU:C:2024:657, σκέψη 42 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

41. Συνεπώς, προκειμένου να κριθεί αν εθνικό μέτρο εφαρμόζει το δίκαιο της Ένωσης κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του Χάρτη, πρέπει να εξακριβωθούν, μεταξύ άλλων στοιχείων, το αν η επίμαχη στην κύρια δίκη εθνική ρύθμιση σκοπεί στην εφαρμογή διατάξεως του δικαίου της Ένωσης, ο χαρακτήρας της ρυθμίσεως και το αν αυτή επιδιώκει την επίτευξη σκοπών διαφορετικών από εκείνους του δικαίου της Ένωσης, ακόμη και αν ενδέχεται να επηρεάζει εμμέσως το δίκαιο της Ένωσης, καθώς και το αν υφίσταται ρύθμιση του δικαίου της Ένωσης ειδική στον εν λόγω τομέα ή δυνάμενη να τον επηρεάσει [14].

42. Εν προκειμένω, τόσο ο κανονισμός 3821/85, ο οποίος είχε εφαρμογή κατά την ημερομηνία διαπράξεως της παραβάσεως, όσο και ο κανονισμός 165/2014 που τον κατήργησε επιβάλλουν την παρουσία ταχογράφου στα οχήματα που μεταφέρουν εμπορεύματα, όπως και τον περιοδικό έλεγχό του. Εξάλλου, οι κανονισμοί αυτοί υποχρεώνουν τα κράτη μέλη, με το άρθρο 19, παράγραφος 1, του κανονισμού 3821/85 και το άρθρο 41, παράγραφος 1, του κανονισμού 165/2014, αντιστοίχως, να επιβάλλουν κυρώσεις για τις παραβάσεις των διατάξεών τους. Κράτος μέλος εφαρμόζει το δίκαιο της Ένωσης, κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του Χάρτη, όταν εκπληρώνει επιβαλλόμενη από διάταξη του δικαίου της Ένωσης υποχρέωση να προβλέπει κυρώσεις για τις παραβάσεις που αναφέρονται στην εν λόγω διάταξη [15]. Κατά συνέπεια, επιβάλλοντας διοικητικό πρόστιμο όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη, οι σλοβακικές αρχές εφάρμοσαν το δίκαιο της Ένωσης.

43. Το ίδιο ισχύει και για τον δικαστικό έλεγχο του προστίμου αυτού.

44. Επομένως, δεδομένου ότι η εφαρμογή των κανονισμών 3821/85 και 165/2014 από εθνικό δικαστήριο συνιστά εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης, κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του Χάρτη, το δικαστήριο αυτό οφείλει, κατά την άσκηση του εν λόγω ελέγχου, να συμμορφώνεται προς τις απαιτήσεις που απορρέουν από τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στον Χάρτη [16].

45. Βεβαίως, τα προδικαστικά ερωτήματα στηρίζονται στη διαπίστωση ότι ο Σλοβάκος νομοθέτης έχει πλέον απαλλάξει τα οχήματα που μεταφέρουν έτοιμο σκυρόδεμα από την υποχρέωση να φέρουν ταχογράφο. Πάντως, θεσπίζοντας την εξαίρεση αυτή, ο εθνικός νομοθέτης άσκησε απλώς την ευχέρεια που του αναγνωριζόταν τόσο από το άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού 3821/85 όσο και από το άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού 165/2014. Όταν ένα κράτος μέλος κάνει χρήση διακριτικής ευχέρειας ή εξουσίας εκτιμήσεως η οποία αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του καθεστώτος που θεσπίζεται με πράξη του δικαίου της Ένωσης, πρέπει να θεωρείται ότι εφαρμόζει το δίκαιο αυτό, κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του Χάρτη [17].

46. Υπενθυμίζω, συναφώς, ότι, δυνάμει του άρθρου 2, παράγραφος 1, του νόμου 461/2007, κάθε όχημα το οποίο ανήκει σε επιχείρηση οδικών μεταφορών εμπορευμάτων και χρησιμοποιείται για τη μεταφορά εμπορευμάτων πρέπει να είναι εξοπλισμένο με ταχογράφο. Εντούτοις, δυνάμει του άρθρου 2, παράγραφος 2, του νόμου αυτού, τα οχήματα στα οποία αναφέρεται το άρθρο 13,

[14] Πρβλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 29ης Ιουλίου 2024, protectus (C-185/23, EU:C:2024:657, σκέψη 43 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[15] Πρβλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 26ης Φεβρουαρίου 2013, Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105, σκέψεις 24 έως 28), της 20ής Μαρτίου 2018, Menci (C-524/15, EU:C:2018:197, σκέψεις 18 έως 21), και της 19ης Οκτωβρίου 2023, G. ST. T. (Αναλογικότητα της ποινής σε περίπτωση προσβολής δικαιώματος σε σήμα) (C-655/21, EU:C:2023:791, σκέψη 43).

[16] Πρβλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 4ης Οκτωβρίου 2024, Real Madrid Club de Fútbol (C-633/22, EU:C:2024:843, σκέψη 41 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[17] Πρβλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 19ης Νοεμβρίου 2019, TSN και AKT (C-609/17 και C-610/17, EU:C:2019:981, σκέψη 50 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), και της 29ης Ιουλίου 2024, protectus (C-185/23, EU:C:2024:657, σκέψη 59).

παράγραφος 1, του κανονισμού 561/2006 δεν υπέχουν τέτοια υποχρέωση. Επομένως, παραπέμποντας δυναμικά στη διάταξη αυτήν, ο Σλοβάκος νομοθέτης έκανε χρήση της ευχέρειας που του αναγνωρίζεται τόσο από το άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού 3821/85, το οποίο ίσχυε κατά την ημερομηνία διαπράξεως της παραβάσεως, όσο και από το άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού 165/2014, το οποίο κατάργησε τον κανονισμό 3821/85 από τις 2 Μαρτίου 2016. Συγκεκριμένα, κατά τις δύο αυτές διατάξεις, τα κράτη μέλη μπορούν να απαλλάσσουν τα οχήματα στα οποία αναφέρεται το άρθρο 13, παράγραφος 1, του κανονισμού 561/2006 από την υποχρέωση να φέρουν ταχογράφο [18].

47. Η διάταξη αυτή απαριθμεί τους τύπους οχημάτων για τους οποίους τα κράτη μέλη μπορούν να παρεκκλίνουν από τις υποχρεώσεις (σχετικά με το κατώτατο όριο ηλικίας, τον χρόνο εργασίας και ανάπαυσης των οδηγών) που επιβάλλουν τα άρθρα 5 έως 9 του εν λόγω κανονισμού. Μέχρι την έναρξη ισχύος του κανονισμού 2020/1054, τα οχήματα που χρησιμοποιούνταν για την παράδοση έτοιμου σκυροδέματος δεν περιλαμβάνονταν στον εν λόγω κατάλογο. Κατά συνέπεια, δεν περιλαμβάνονταν στα οχήματα που εμπίπτουν στο άρθρο 2, παράγραφος 2, του νόμου 461/2007. Αντιθέτως, από τις 20 Αυγούστου 2020, ημερομηνία ενάρξεως ισχύος του κανονισμού 2020/1054, τα οχήματα αυτά περιλήφθηκαν αυτομάτως στον κατάλογο των οχημάτων που μνημονεύονται στο εν λόγω άρθρο 2, παράγραφος 2, και, ως εκ τούτου, απαλλάχθηκαν, από τον Σλοβάκο νομοθέτη, από την υποχρέωση να φέρουν ταχογράφο.

Β. Επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος

48. Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν η αρχή της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 49, παράγραφος 1, τελευταία περίοδος, του Χάρτη, έχει την έννοια ότι εφαρμόζεται τόσο κατά την επιβολή διοικητικών κυρώσεων, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 19, παράγραφος 1, του κανονισμού 3821/85 και στο άρθρο 41, παράγραφος 1, του κανονισμού 165/2014, όσο και κατά τον δικαστικό έλεγχο των κυρώσεων αυτών.

1. Επί της δυνατότητας εφαρμογής της αρχής της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 49, παράγραφος 1, τελευταία περίοδος, του Χάρτη, στις διοικητικές κυρώσεις ποινικού χαρακτήρα

49. Κατά την τελευταία περίοδο του άρθρου 49, παράγραφος 1, του Χάρτη, η αρχή της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου επιτάσσει, αν, μετά την τέλεση αδικήματος, προβλεφθεί με νόμο ελαφρύτερη ποινή, να επιβάλλεται η ποινή αυτή [19].

50. Όπως επισημαίνεται στις επεξηγήσεις σχετικά με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων [20], το άρθρο 49, παράγραφος 1, του Χάρτη εφαρμόζεται στις ποινικές υποθέσεις.

51. Επομένως, προκειμένου να διαπιστωθεί η δυνατότητα εφαρμογής της διατάξεως αυτής, πρέπει να εξεταστεί αν μέτρο όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη διοικητική κύρωση έχει ποινικό χαρακτήρα.

[18] Πρβλ. απόφαση της 7ης Φεβρουαρίου 2019, NK (C-231/18, EU:C:2019:103, σκέψη 19).

[19] Πρβλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 24ης Ιουλίου 2023, Lin (C-107/23 PPU, EU:C:2023:606, σκέψη 106).

[20] ΕΕ 2007, C 303, σ. 17.

52. Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 50 του Χάρτη, η οποία τυγχάνει εφαρμογής και για το άρθρο 49, παράγραφος 3, αυτού, τρία κριτήρια (στο εξής: κριτήρια Engel[21]) είναι κρίσιμα για την εκτίμηση του ποινικού χαρακτήρα μιας κύρωσης: ο νομικός χαρακτηρισμός της παραβάσεως στο εσωτερικό δίκαιο, η ίδια η φύση της παραβάσεως και η σοβαρότητα της κύρωσης την οποία ενδέχεται να υποστεί το ενδιαφερόμενο πρόσωπο[22].

53. Πράγματι, ακόμη και για παραβάσεις που δεν χαρακτηρίζονται ως «ποινικές» από το εθνικό δίκαιο, ο χαρακτήρας αυτός μπορεί να απορρέει από την ίδια τη φύση της επίμαχης παραβάσεως και από τον βαθμό αυστηρότητας των κυρώσεων που μπορεί να επισύρει η διάπραξή της[23].

54. Μολονότι απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει, υπό το πρίσμα των κριτηρίων αυτών, αν το επίμαχο στην κύρια δίκη μέτρο έχει ποινικό χαρακτήρα κατά την έννοια του άρθρου 49, παράγραφος 1, του Χάρτη, το Δικαστήριο, αποφαινόμενο επί προδικαστικής παραπομπής, μπορεί να παράσχει διευκρινίσεις προκειμένου να καθοδηγήσει το αιτούν δικαστήριο στην εκτίμησή του[24].

55. Όσον αφορά το *πρώτο κριτήριο*, το οποίο αφορά *τον χαρακτηρισμό της παραβάσεως κατά το εσωτερικό δίκαιο*, η παράβαση που διέπραξε ο Τ.Τ. δεν φαίνεται να θεωρείται, κατά το σλοβακικό δίκαιο, ποινικό αδίκημα.

56. Όσον αφορά το *δεύτερο κριτήριο*, σχετικά με την *φύση της παραβάσεως*, τούτο συνίσταται στην εξακρίβωση του κατά πόσον το επίμαχο μέτρο επιδιώκει, μεταξύ άλλων, *κατασταλτικό σκοπό*, ο οποίος έχει τον χαρακτήρα ποινικής κύρωσης κατά την έννοια του άρθρου 49 του Χάρτη[25]. Συναφώς, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι το γεγονός και μόνον ότι το επίμαχο μέτρο επιδιώκει επίσης προληπτικό σκοπό δεν αποκλείει τον χαρακτηρισμό του ως «ποινικής κύρωσης». Πράγματι, οι ποινικές κυρώσεις σκοπούν, ως εκ της φύσεώς τους, τόσο στην καταστολή όσο και στην πρόληψη παράνομων συμπεριφορών. Αντιθέτως, μέτρο που περιορίζεται στην επανόρθωση της ζημίας την οποία προκάλεσε η οικεία παράβαση δεν έχει ποινικό χαρακτήρα[26].

57. Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι, προβλέποντας την υποχρέωση ορισμένων κατηγοριών οχημάτων να διαθέτουν ταχογράφο και να υποβάλλουν τον ταχογράφο σε περιοδικούς ελέγχους, η νομοθεσία της Ένωσης επιδιώκει τους σκοπούς που συνίστανται στη βελτίωση τόσο των κοινωνικών συνθηκών των εργαζομένων επί των οποίων εφαρμόζεται η ρύθμιση αυτή όσο και της οδικής ασφάλειας[27]. Δεν χωρεί αμφιβολία ότι οι κυρώσεις που υποχρεούνται να προβλέπουν τα κράτη μέλη σκοπούν στην καταστολή των παραβάσεων τέτοιας υποχρεώσεως.

58. Αντιθέτως προς όσα υποστήριξε η Ιταλική Κυβέρνηση κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, φρονώ ότι το γεγονός ότι η επίμαχη κύρωση αφορά συγκεκριμένη ομάδα προσώπων δεν είναι ικανό να αποκλείσει εν προκειμένω τον κατασταλτικό σκοπό της κύρωσης αυτής. Βεβαίως, το

21 Πρβλ. απόφαση του ΕΔΔΑ της 8ης Ιουνίου 1976, Engel κ.λπ. κατά Κάτω Χωρών (CE:ECHR:1976:0608JUD000510071).

22 Πρβλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 4ης Μαΐου 2023, Agenția Națională de Integritate (C-40/21, EU:C:2023:367, σκέψη 34 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

23 Πρβλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 4ης Μαΐου 2023, Agenția Națională de Integritate (C-40/21, EU:C:2023:367, σκέψη 35 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

24 Πρβλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 4ης Μαΐου 2023, Agenția Națională de Integritate (C-40/21, EU:C:2023:367, σκέψη 36 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

25 Πρβλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 4ης Μαΐου 2023, Agenția Națională de Integritate (C-40/21, EU:C:2023:367, σκέψη 38 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

26 Πρβλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 4ης Μαΐου 2023, MV – 98 (C-97/21, EU:C:2023:371, σκέψη 42 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

27 Πρβλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 7ης Ιουλίου 2022, Pricoforest (C-13/21, EU:C:2022:531, σκέψη 26).

Δικαστήριο έχει κρίνει, όντως, όσον αφορά μέτρα που δεν αφορούν το κοινό εν γένει, αλλά μια ιδιαίτερη κατηγορία αποδεκτών οι οποίοι, επειδή ασκούν δραστηριότητα ρυθμιζόμενη ειδικώς από το δίκαιο της Ένωσης, οφείλουν να πληρούν τις προϋποθέσεις που απαιτούνται προκειμένου να λάβουν άδεια, χορηγούμενη από τα κράτη μέλη και παρέχουσα σε αυτά συγκεκριμένα προνόμια, ότι τα μέτρα που συνίστανται στο να στερήσουν τα πρόσωπα αυτά από την άσκηση των εν λόγω προνομίων, όταν οι προϋποθέσεις τους δεν πληρούνται πλέον ή ενδέχεται να μην πληρούνται πλέον, δεν επιδιώκουν κατ' ανάγκην κατασταλτικό σκοπό [28]. Εντούτοις, φρονώ ότι η νομολογία αυτή δεν ασκεί επιρροή όταν πρόκειται για πρόστιμο, όπως το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης, σκοπός του οποίου ουδόλως είναι να στερήσει από συγκεκριμένη κατηγορία προσώπων την άσκηση ορισμένων προνομίων. Συναφώς, δεν έχει σημασία αν το πρόστιμο αυτό μπορεί να επιβληθεί μόνο του ή να συνοδεύεται από απαγόρευση δραστηριότητας για μέγιστη περίοδο δύο ετών.

59. Όσον αφορά το *τρίτο κριτήριο*, ήτοι τον *βαθμό αυστηρότητας της διοικητικής κύρωσης*, από τις διευκρινίσεις που παρασχέθηκαν επί του ζητήματος αυτού κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση προκύπτει ότι η κύρωση αυτή φαίνεται να εμφανίζει υψηλό βαθμό αυστηρότητας.

60. Συναφώς, επιβάλλεται να υπομνησθεί ότι ο βαθμός αυστηρότητας εκτιμάται σε συνάρτηση με τη μέγιστη ποινή που προβλέπουν οι σχετικές διατάξεις [29].

61. Η διαπίστωση ότι η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης παράβαση τιμωρούνταν με πρόστιμο έως 1 660 ευρώ, με βάση τις πληροφορίες που παρασχέθηκαν στο Δικαστήριο κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, καταδεικνύει τον αυστηρό χαρακτήρα της εν λόγω κύρωσης.

62. Το σύνολο των στοιχείων αυτών με οδηγεί στο συμπέρασμα ότι πληρούνται δύο από τα κριτήρια Engel και ότι το αιτούν δικαστήριο μπορεί να οδηγηθεί στη διαπίστωση ότι η επίμαχη στην κύρια δίκη κύρωση έχει ποινικό χαρακτήρα, κατά την έννοια του άρθρου 49, παράγραφος 1, του Χάρτη. Εξάλλου, επισημαίνω ότι το Δικαστήριο φαίνεται να έχει κρίνει, εμμέσως, ότι διοικητικό πρόστιμο που επιβάλλεται για παράβαση του κανονισμού 3821/85 συνιστά κύρωση ποινικού χαρακτήρα, κατά την έννοια του Χάρτη [30].

63. Συνεπώς, φρονώ ότι είναι μάλλον απίθανο το αιτούν δικαστήριο να καταλήξει, βάσει των στοιχείων που έχει στη διάθεσή του, στο συμπέρασμα ότι το επίμαχο στην κύρια δίκη πρόστιμο δεν συνιστά κύρωση ποινικού χαρακτήρα. Ωστόσο, αν καταλήξει σε τέτοιο συμπέρασμα, δεν θα έχει εφαρμογή το άρθρο 49, παράγραφος 1, τελευταία περίοδος, του Χάρτη. Επομένως, πρέπει να εξεταστεί αν παρόμοιες συνέπειες μπορούν να συναχθούν από γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης η οποία επεκτείνει την αρχή της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου στο σύνολο των διοικητικών κυρώσεων, χωρίς να απαιτείται να αποδειχθεί ο ποινικός χαρακτήρας τους.

64. Κατά τη γνώμη μου, η απάντηση είναι αρνητική.

[28] Πρβλ. αποφάσεις της 23ης Μαρτίου 2023, Dual Prod (C-412/21, EU:C:2023:234, σκέψη 33), και της 14ης Σεπτεμβρίου 2023, Vinal (C-820/21, EU:C:2023:667, σκέψη 53).

[29] Πρβλ., ιδίως, απόφαση της 4ης Μαΐου 2023, MV – 98 [C-97/21, EU:C:2023:371, σκέψη 46 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (στο εξής: ΕΔΔΑ)].

[30] Πρβλ. απόφαση της 24ης Μαρτίου 2021, Prefettura Ufficio territoriale del governo di Firenze (C-870/19 και C-871/19, EU:C:2021:233, σκέψη 49).

65. Πράγματι, μολονότι το Δικαστήριο έχει επισημάνει ότι, ακόμη και πριν από την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβώνας, η οποία προσέδωσε στον Χάρτη το ίδιο νομικό κύρος με τις Συνθήκες, η αρχή της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου απέρρεε από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών και, ως εκ τούτου, έπρεπε να θεωρηθεί ότι αποτελεί μέρος των γενικών αρχών του δικαίου της Ένωσης τις οποίες ο εθνικός δικαστής οφείλει να τηρεί κατά την εφαρμογή του εθνικού δικαίου[31], το Δικαστήριο το έχει πράξει όσον αφορά παραβάσεις ποινικού χαρακτήρα. Από τη σκοπιά αυτήν, η γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης την οποία έχει επισημάνει το Δικαστήριο συμπίπτει με τη γενική αρχή που κατοχυρώνεται πλέον στο άρθρο 49, παράγραφος 1, τελευταία περίοδος, του Χάρτη.

66. Αντιθέτως, εκτιμώ ότι η αρχή της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου δεν πρέπει να εφαρμόζεται, ως γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης, σε διοικητικές κυρώσεις που δεν έχουν ποινικό χαρακτήρα. Πράγματι, η επέκταση της αρχής αυτής στις εν λόγω κυρώσεις θα είχε ως συνέπεια να καταστεί περιττός ο προηγούμενος έλεγχος του ποινικού χαρακτήρα μιας κυρώσεως για τους σκοπούς της εφαρμογής του άρθρου 49, παράγραφος 1, του Χάρτη, όπερ θα ήταν αντίθετο προς τη βούληση των συντακτών της διατάξεως αυτής να την περιορίσουν στις ποινικές υποθέσεις. Εξάλλου, φρονώ ότι τέτοια επέκταση δεν μπορεί να στηριχθεί στις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών.

67. Επισημαίνω, συναφώς, ότι αρκετά κράτη μέλη εφαρμόζουν την αρχή της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου για τα μέτρα που μπορούν να χαρακτηριστούν ως «διοικητικές κυρώσεις», χωρίς η εφαρμογή αυτή να περιορίζεται σε μέτρα ποινικού χαρακτήρα, κατά την έννοια της ΕΣΔΑ και του Χάρτη[32]. Εντούτοις, στα εν λόγω κράτη μέλη, η εφαρμογή της αρχής αυτής στηρίζεται, ενδεχομένως, σε συνταγματικές ή νομοθετικές διατάξεις και στη νομολογία[33]. Ως εκ τούτου, είναι αμφίβολο αν η αρχή της αναδρομικότητας επιεικέστερου ποινικού νόμου, εφαρμοζόμενη εκτός του «ποινικού» πεδίου, απορρέει από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών.

68. Επομένως, κατά τη γνώμη μου, αποκλείεται η εφαρμογή της αρχής αυτής, ως γενικής αρχής του δικαίου της Ένωσης, σε διοικητικές κυρώσεις που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 49, παράγραφος 1, του Χάρτη.

69. Αντιθέτως, τα κράτη μέλη εξακολουθούν να έχουν τη δυνατότητα να εφαρμόζουν την αρχή αυτή δυνάμει του άρθρου 53 του Χάρτη, ως εθνικό πρότυπο προστασίας, σεβόμενα την υπεροχή, την ενότητα και την αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ένωσης[34].

[31] Πρβλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 3ης Μαΐου 2005, Berlusconi κ.λπ. (C-387/02, C-391/02 και C-403/02, EU:C:2005:270, σκέψεις 68 και 69), και της 6ης Οκτωβρίου 2016, Paoletti κ.λπ. (C-218/15, EU:C:2016:748, σκέψη 25 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[32] Τούτο ισχύει, για παράδειγμα, σύμφωνα με το ερευνητικό σημείωμα 24/002, στη *Βουλγαρία*, τη *Γερμανία*, την *Ελλάδα*, την *Ισπανία*, τη *Γαλλία*, τη *Λιθουανία*, τις *Κάτω Χώρες*, την *Πολωνία*, την *Πορτογαλία*, τη *Σλοβενία*, τη *Σλοβακία* και τη *Σουηδία*.

[33] Επομένως, στα κράτη μέλη που μνημονεύονται στην υποσημείωση 32 των παρουσών προτάσεων, η εφαρμογή αυτή στηρίζεται σε νομοθετικούς ή νομολογιακούς κανόνες που αφορούν το σύνολο των διοικητικών κυρώσεων ή ορισμένες μόνον εξ αυτών, χωρίς προηγούμενο χαρακτηρισμό των κυρώσεων αυτών ως ποινικών ή όχι βάσει των κριτηρίων Engel. Στη *Βουλγαρία*, την *Ισπανία* και τη *Λιθουανία*, η εφαρμογή της αρχής της αναδρομικότητας in mitius στις διοικητικές κυρώσεις με την ευρεία έννοια αναγνωρίζεται από νόμο. Στη *Γερμανία*, τις *Κάτω Χώρες* και την *Πολωνία*, νόμος αναγνωρίζει την εφαρμογή της αρχής αυτής στις διοικητικές χρηματικές κυρώσεις. Στην *Πορτογαλία*, τη *Σλοβενία* και τη *Σλοβακία*, νόμος προβλέπει ρητώς την εφαρμογή της σε συνδυασμό με συνταγματική διάταξη που προβλέπει επίσης τη γενική ύπαρξη της εν λόγω αρχής. Στην *Ελλάδα* και τη *Γαλλία*, η εφαρμογή της αρχής της αναδρομικότητας in mitius στις διοικητικές κυρώσεις, μολονότι δεν προβλέπεται ρητώς από συνταγματική ή νομοθετική διάταξη, στηρίζεται σε νομολογιακή κατασκευή στηριζόμενη σε άλλες αρχές που έχουν συνταγματική ισχύ. Τέλος, στη *Σουηδία* δεν υπάρχει νόμος ή νομολογία που να αναγνωρίζει γενική αρχή περί εφαρμογής της αναδρομικότητας in mitius στις διοικητικές κυρώσεις, αλλά τα σουηδικά δικαστήρια εφαρμόζουν την εν λόγω αρχή κατ' αναλογία προς τους ισχύοντες κανόνες που αφορούν τις ποινικές κυρώσεις.

[34] Πρβλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 24ης Ιουλίου 2023, Lin (C-107/23 PPU, EU:C:2023:606, σκέψη 110 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

70. Το γεγονός ότι το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι το άρθρο 2, παράγραφος 2, δεύτερη περίοδος, του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) 2988/95 [35] αποτελεί ειδική έκφραση της αρχής της αναδρομικής εφαρμογής της ελαφρύτερης ποινής [36] δεν θεωρώ ότι πρέπει να οδηγήσει σε διαφορετικό συμπέρασμα. Πράγματι, η ίδια η ύπαρξη τέτοιας διατάξεως μαρτυρά μάλλον ότι η αρχή αυτή, η οποία εφαρμόζεται σε διοικητικές κυρώσεις που δεν έχουν ποινικό χαρακτήρα, δεν υφίσταται αυτοτελώς ως γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης εκτός του ποινικού πεδίου, αλλά απαιτεί τη θέσπιση ειδικής νομοθετικής βάσης.

2. Επί της προθέσεως του νομοθέτη να θεσπίσει επιεικέστερο ποινικό νόμο

71. Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι «η εφαρμογή [της αρχής της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου] προϋποθέτει διαχρονική διαδοχή νομικών καθεστώτων και στηρίζεται στη διαπίστωση ότι η διαδοχή αυτή αντιστοιχεί, εντός της οικείας έννομης τάξης, σε αλλαγή στάσης είτε όσον αφορά τον ποινικό χαρακτηρισμό των πράξεων που ενδέχεται να συνιστούν αδίκημα είτε όσον αφορά την ποινή που πρέπει να επιβληθεί για τέτοιο αδίκημα» [37].

72. Η αρχή αυτή εφαρμόζεται όταν η εξέλιξη των ισχυόντων κανόνων είναι ευνοϊκή για τον δράστη είτε λόγω μεταβολής του ποινικού χαρακτηρισμού των πραγματικών περιστατικών είτε λόγω ελαφρύτερης ποινής [38].

73. Επιπλέον, η εφαρμογή της αρχής της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου προϋποθέτει μεταβολή της εκτιμήσεως του νομοθέτη ως προς την επάρκεια του προηγουμένως θεσπισθέντος καθεστώτος κυρώσεων [39]. Επομένως, η εξέλιξη των ισχυόντων κανόνων πρέπει να αντικατοπτρίζει τη μεταβολή της θέσης του νομοθέτη όσον αφορά τον ποινικό χαρακτηρισμό των πραγματικών περιστατικών ή την ποινή που πρέπει να επιβάλλεται για μια παράβαση [40].

74. Τούτο δεν συμβαίνει όταν η τροποποίηση του εφαρμοστέου δικαίου, η οποία επήλθε μετά τη διάπραξη της παραβάσεως, συνιστά, σε σχέση με την παράβαση αυτή, απλή μεταβολή πραγματικής καταστάσεως, η οποία δεν είναι ικανή να μεταβάλει τα συστατικά στοιχεία της εν λόγω παραβάσεως. Το Δικαστήριο, λοιπόν, έχει κρίνει ότι η απόκτηση της ιθαγένειας της Ένωσης συνιστά πραγματική κατάσταση η οποία δεν δύναται να μεταβάλει τα στοιχεία που συνιστούν το αδίκημα της διευκολύνσεως της παράνομης μετανάστευσης [41].

[35] Κανονισμός του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1995, σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΕ 1995, L 312, σ. 1). Κατά τη διάταξη αυτή, «[σ]ε περίπτωση μεταγενέστερης τροποποίησης των διατάξεων περί επιβολής διοικητικών κυρώσεων που περιέχονται σε κοινοτικούς κανόνες, ισχύουν αναδρομικώς οι λιγότερο αυστηρές διατάξεις».

[36] Πρβλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 11ης Μαρτίου 2008, Jager (C-420/06, EU:C:2008:152, σκέψεις 59 και 60), και της 4ης Οκτωβρίου 2012, ED και F Man Alcohols (C-669/11, EU:C:2012:618, σκέψεις 52 και 53).

[37] Πρβλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 24ης Ιουλίου 2023, Lin (C-107/23 PPU, EU:C:2023:606, σκέψη 107 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[38] Επισημαίνω ότι το ΕΔΔΑ έχει κρίνει επίσης ότι η αρχή της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου ισχύει όχι μόνο για την απειλούμενη ποινή, αλλά και για τον ορισμό της αξιόποινης πράξης: πρβλ., μεταξύ άλλων, απόφαση ΕΔΔΑ της 18ης Οκτωβρίου 2022, Mørck Jensen κατά Δανίας (CE:ECHR:2022:1018JUD006078519, § 46). Βλ., επίσης, γνωμοδότηση του ΕΔΔΑ της 29ης Μαΐου 2020, σχετικά με τη χρήση της τεχνικής της «νομοθεσίας διά παραπομπής» για τον ορισμό της αξιόποινης πράξης και σχετικά με τα κριτήρια που πρέπει να εφαρμόζονται για τη σύγκριση του ποινικού νόμου όπως ίσχυε κατά τον χρόνο τέλεσης της αξιόποινης πράξης και του ποινικού νόμου όπως τροποποιήθηκε (αίτηση αριθ. P16-2019-001, § 82).

[39] Πρβλ. αποφάσεις της 11ης Μαρτίου 2008, Jager (C-420/06, EU:C:2008:152, σκέψη 70), και της 4ης Οκτωβρίου 2012, ED και F Man Alcohols (C-669/11, EU:C:2012:618, σκέψη 59).

[40] Πρβλ. αποφάσεις της 6ης Οκτωβρίου 2016, Paoletti κ.λπ. (C-218/15, EU:C:2016:748, σκέψη 27), της 7ης Αυγούστου 2018, Clergeau κ.λπ. (C-115/17, EU:C:2018:651, σκέψη 33), και της 24ης Ιουλίου 2023, Lin (C-107/23 PPU, EU:C:2023:606, σκέψη 107).

[41] Πρβλ. απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2016, Paoletti κ.λπ. (C-218/15, EU:C:2016:748, σκέψεις 32 έως 36). Πρβλ., επίσης, απόφαση του ΕΔΔΑ της 18ης Οκτωβρίου 2022, Mørck Jensen κατά Δανίας (CE:ECHR:2022:1018JUD006078519, § 44 έως 54).

75. Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι δεν μεταβάλλεται η θέση του νομοθέτη ως προς τον ποινικό χαρακτηρισμό των πράξεων ή ως προς την ποινή που πρέπει να επιβληθεί σε μια αξιόποινη πράξη όταν η τροποποίηση ρυθμίσεως είναι αποτέλεσμα αμιγώς οικονομικής και τεχνικής εκτιμήσεως η οποία δεν θέτει υπό αμφισβήτηση τον ποινικό χαρακτηρισμό ή την εκτίμηση, από τις αρμόδιες εθνικές αρχές, της ποινής που πρέπει να επιβληθεί σε συμπεριφορές που έχουν ως αποτέλεσμα την απόκτηση αδικαιολογήτου οφέλους, έστω και αν το πλεονέκτημα αυτό πρέπει πλέον να αναγνωρίζεται, δυνάμει της νέας ρυθμίσεως [42].

76. Στις διάφορες αυτές περιπτώσεις, ελλείψει βουλήσεως του νομοθέτη να καταργήσει ή να μετριάσει την καταστολή συγκεκριμένης συμπεριφοράς, η νομοθετική τροποποίηση δεν έχει ως αποτέλεσμα να θέσει υπό αμφισβήτηση τον παράνομο χαρακτήρα προγενέστερης συμπεριφοράς, για την οποία πρέπει να εξακολουθήσουν να επιβάλλονται κυρώσεις για λόγους κατασταλτικής αποτελεσματικότητας.

77. Κατά τη γνώμη μου, τούτο δεν ισχύει στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως.

78. Συγκεκριμένα, η προσθήκη, με τον κανονισμό 2020/1054, του σημείου ιη′ στο άρθρο 13, παράγραφος 1, του κανονισμού 561/2006, το οποίο επιτρέπει στα κράτη μέλη να χορηγούν εξαίρεση από την υποχρέωση παρουσίας ταχογράφου σε οχήματα που χρησιμοποιούνται για την παράδοση έτοιμου σκυροδέματος, και ο ορισμός των εξαιρέσεων που γίνεται στο άρθρο 2, παράγραφος 2, του νόμου 461/2007 διά γενικής παραπομπής στο άρθρο 3 και στο άρθρο 13, παράγραφος 1, του κανονισμού 561/2006 μαρτυρούν αλλαγή στάσης του νομοθέτη της Ένωσης και του Σλοβάκου νομοθέτη ως προς την ανάγκη επιβολής τέτοιας υποχρέωσης στην εν λόγω κατηγορία οχημάτων και, κατά συνέπεια, ως προς το αξιόποινο της έλλειψης ταχογράφου ή έγκυρου ελέγχου του για την εν λόγω κατηγορία οχημάτων. Ο λόγος αυτής της αλλαγής στάσης φαίνεται να έγκειται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της μεταφοράς έτοιμου σκυροδέματος σε σχετικά μικρές αποστάσεις, οπότε μπορεί να αμφισβητηθεί η χρησιμότητα της επιβολής της παρουσίας ταχογράφου στα οχήματα που μεταφέρουν το σκυρόδεμα αυτό.

79. Επομένως, στο μέτρο που η τροποποίηση της νομοθεσίας επιτρέπει στα κράτη μέλη να εξαιρούν τα οχήματα που χρησιμοποιούνται για την παράδοση έτοιμου σκυροδέματος από την υποχρέωση να φέρουν ταχογράφο, μπορεί να συναχθεί εξ αυτού μεταβολή της αντίληψης του νομοθέτη της Ένωσης, την οποία υιοθέτησε ο Σλοβάκος νομοθέτης που έκανε χρήση της δυνατότητας αυτής, όσον αφορά την ανάγκη καταστολής των παραβάσεων της εν λόγω υποχρέωσης για τη συγκεκριμένη κατηγορία οχημάτων. Η τροποποίηση της ρυθμίσεως αυτής, στο μέτρο που έχει ως αποτέλεσμα να αποκλείονται οι οδηγοί οχημάτων που χρησιμοποιούνται για την παράδοση έτοιμου σκυροδέματος από την ομάδα προσώπων στην οποία μπορεί να προσαφθεί ότι διέπραξαν την παράβαση του άρθρου 38 του νόμου 462/2007, δεν συνιστά ούτε πραγματική κατάσταση αναγόμενη σε εξωτερικές συνθήκες ούτε αμιγώς οικονομική και τεχνική εκτίμηση άσχετη προς τον καθορισμό των συστατικών στοιχείων της παραβάσεως αυτής.

80. Συναφώς, είναι αδιάφορο αν η νομική βάση της παραβάσεως, την οποία συνιστά το άρθρο 38, παραμένει αμετάβλητη. Πράγματι, η νομοθετική τροποποίηση που είναι συνέπεια της δυνατότητας που παρέχεται στα κράτη μέλη να εισάγουν εξαιρέσεις για ορισμένες κατηγορίες οχημάτων περιλαμβάνεται σε ένα παρεπόμενο κανόνα σε σχέση με τον νόμο περί του αδικήματος ο οποίος καθορίζει τις πραγματικές καταστάσεις που στοιχειοθετούν την παράβαση.

[42] Πρβλ. απόφαση της 7ης Αυγούστου 2018, Clergeau κ.λπ. (C-115/17, EU:C:2018:651, σκέψεις 34 έως 40).

Όπως συμβαίνει σε ορισμένα κράτη μέλη, φρονώ ότι η αρχή της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου πρέπει να εφαρμόζεται πλήρως σε τέτοιου είδους περιπτώσεις[43].

81. Από τα ανωτέρω στοιχεία προκύπτει, κατά τη γνώμη μου, ότι η αρχή της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 49, παράγραφος 1, τελευταία περίοδος, του Χάρτη, έχει την έννοια ότι εφαρμόζεται τόσο κατά την επιβολή διοικητικών κυρώσεων, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 19, παράγραφος 1, του κανονισμού 3821/85 και στο άρθρο 41, παράγραφος 1, του κανονισμού 165/2014, όσο και κατά τον δικαστικό έλεγχο των εν λόγω κυρώσεων, εφόσον οι κυρώσεις αυτές έχουν ποινικό χαρακτήρα και ο νέος νόμος, ο οποίος καταργεί την υποχρέωση παρουσίας ταχογράφου σε οχήματα που χρησιμοποιούνται για την παράδοση έτοιμου σκυροδέματος, αντικατοπτρίζει τη μεταβολή της θέσεως του νομοθέτη ως προς την ανάγκη καταστολής των παραβάσεων της υποχρεώσεως αυτής.

Γ. Επί του τρίτου και του τέταρτου προδικαστικού ερωτήματος

82. Με το τρίτο και το τέταρτο ερώτημά του, τα οποία πρέπει, θεωρώ, να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, από το Δικαστήριο να αποφανθεί αν η αρχή της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 49, παράγραφος 1, τελευταία περίοδος, του Χάρτη, επιβάλλει στο αιτούν δικαστήριο να λάβει υπόψη, στο πλαίσιο της αιτήσεως αναιρέσεως που ασκήθηκε ενώπιόν του, επιεικέστερο ποινικό νόμο ο οποίος τέθηκε σε ισχύ μετά την έκδοση της αποφάσεως του ιεραρχικώς κατώτερου διοικητικού δικαστηρίου, η οποία απέκτησε ισχύ δεδικασμένου δυνάμει του εθνικού δικαίου και κατά της οποίας στρέφεται η εν λόγω αίτηση αναιρέσεως.

83. Ως εκ τούτου, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί εάν η αρχή αυτή πρέπει να εφαρμόζεται σε όλα τα στάδια της ένδικης διαδικασίας, συμπεριλαμβανομένου του αναιρετικού σταδίου, λαμβανομένων υπόψη των νομικών ιδιαιτεροτήτων αυτού του σταδίου της ένδικης διαδικασίας, όταν ο επιεικέστερος νόμος έχει τεθεί σε ισχύ κατά το στάδιο αυτό. Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι στο ερώτημα αυτό δόθηκε διαφορετική απάντηση από τα τμήματα που το απαρτίζουν[44].

84. Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει, συναφώς, ότι πρέπει να λαμβάνει υπόψη, ακόμη και ελλείψει σχετικού αιτήματος, τις θεμελιώδεις αρχές της επιμέτρησης της ποινής, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται η αρχή της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου[45].

[43] Συγκεκριμένα, όπως επισημαίνεται στο ερευνητικό σημείωμα 24/002, στη *Γερμανία*, στην *Ισπανία*, στην *Ιταλία* και στην *Πολωνία*, το ζήτημα της εφαρμογής της αρχής της αναδρομικότητας in mitius σε τέτοια περίπτωση –η οποία χαρακτηρίζεται, στη γερμανική, ιταλική και πολωνική έννομη τάξη, ως «εν λευκώ κανόνας» (αντιστοίχως, «Blankettnorm», «norma in bianco» και «norma blankietowa») και, στην ισπανική έννομη τάξη, ως «εν λευκώ παράβαση» («infracción en blanco»)– αποτέλεσε αντικείμενο νομολογίας δυνάμει της οποίας η αρχή αυτή κρίθηκε, κατά κανόνα, πλήρως εφαρμοστέα.

[44] Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει, συναφώς, ότι το πρώτο τμήμα απάντησε καταφατικά στο ερώτημα αυτό. Αντιθέτως, το πέμπτο τμήμα εκτιμά ότι, λαμβανομένων υπόψη της φύσεως της αιτήσεως αναιρέσεως και του κανόνα κατά τον οποίο πρόκειται για τον έλεγχο αποφάσεως κατωτέρου διοικητικού δικαστηρίου η οποία έχει αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου, στο εν λόγω ερώτημα πρέπει να δοθεί αρνητική απάντηση.

[45] Το άρθρο 195, στοιχείο d, του zákon č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok (νόμου 162/2015 περί κώδικα διοικητικής δικονομίας), της 21ης Μαΐου 2015 (στο εξής: ΚΔΔ), προβλέπει ότι, κατά τον έλεγχο διοικητικής αποφάσεως, ο διοικητικός δικαστής δεν δεσμεύεται από το περιεχόμενο και τους λόγους της δράσης της διοικήσεως όσον αφορά την τήρηση των αρχών επιβολής ποινών του Trestný zákon (ποινικού κώδικα) –μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται η αρχή της αναδρομικότητας in mitius– οι οποίες πρέπει, επομένως, να εφαρμόζονται και στην επιβολή διοικητικών κυρώσεων.

Ωστόσο, δεσμεύεται επίσης από τη νομική κατάσταση που υφίστατο κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως του κατώτερου διοικητικού δικαστηρίου, η οποία απέκτησε ισχύ δεδικασμένου και κατέστη εκτελεστή [46] [47]. Η απόφαση αυτή έχει μάλιστα ισχύ τυπικού δεδικασμένου [48].

85. Το αιτούν δικαστήριο προσθέτει ότι η αίτηση αναιρέσεως εκτιμάται θεωρητικώς ως έκτακτο ένδικο μέσο, ακριβώς επειδή στρέφεται κατά αποφάσεως διοικητικού δικαστηρίου με ισχύ δεδικασμένου. Ωστόσο, οι λόγοι για τους οποίους μπορεί να ασκηθεί αίτηση αναιρέσεως εκτίθενται ευρέως και καλύπτουν, κατ' αρχήν, όλες τις νομικές και δικονομικές πλημμέλειες [49]. Επιπλέον, εάν πληρούνται οι τυπικές προϋποθέσεις, ο αναιρεσείων έχει δικαίωμα επί της εκδόσεως αποφάσεως επί της αιτήσεως αναιρέσεως και επί της προσήκουσας κινήσεως της αναιρετικής διαδικασίας ευθύς αμέσως μετά τη διαδικασία ενώπιον του ιεραρχικώς κατώτερου διοικητικού δικαστηρίου [50].

86. Επομένως, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί, αφενός, κατά πόσον ο χαρακτήρας δικαστικής αποφάσεως ως έχουσας ισχύ δεδικασμένου ασκεί επιρροή προκειμένου να καθοριστεί αν έχει εφαρμογή η αρχή της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου. Αφετέρου, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν οι νομικές ιδιαιτερότητες της αιτήσεως αναιρέσεως συνιστούν δικονομικό εμπόδιο για την εφαρμογή της αρχής αυτής.

87. Θα εξετάσω διαδοχικά τις δύο αυτές πτυχές.

1. Επί του χαρακτήρα δικαστικής αποφάσεως ως έχουσας ισχύ δεδικασμένου για τους σκοπούς της εφαρμογής της αρχής της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου

88. Εν προκειμένω, πρέπει να καθοριστεί εάν η εφαρμογή της αρχής της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου μπορεί να αποκλειστεί στο πλαίσιο αναιρετικής διαδικασίας όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, για τον λόγο ότι η διαδικασία αυτή, η οποία έχει ως αντικείμενο τον έλεγχο της αποφάσεως ιεραρχικώς κατώτερου διοικητικού δικαστηρίου, έπεται διαδικασίας με την οποία το δικαστήριο αυτό εξέδωσε απόφαση η οποία απέκτησε ισχύ δεδικασμένου δυνάμει του σλοβακικού δικαίου.

[46] Από το άρθρο 145, παράγραφος 2, στοιχείο c, του ΚΔΔ προκύπτει ότι, όταν πρόκειται για δικαστική προσφυγή ενώπιον διοικητικού δικαστηρίου σε υποθέσεις διοικητικών κυρώσεων, η απόφαση διοικητικού δικαστηρίου αποκτά ισχύ δεδικασμένου ακόμη και όταν ασκηθεί αναίρεση εντός ενός μηνός από την κοινοποίηση της αποφάσεως αυτής. Επιπλέον, από το άρθρο 146, παράγραφος 1, του ΚΔΔ προκύπτει ότι μια απόφαση είναι εκτελεστή από τη λήξη της προθεσμίας που το διοικητικό δικαστήριο έχει τάξει με το διατακτικό για την εκπλήρωση της υποχρεώσεως ή, ελλείψει τέτοιας προθεσμίας, μόλις αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου.

[47] Συγκεκριμένα, από το άρθρο 454 του ΚΔΔ προκύπτει ότι η κατάσταση που υφίστατο κατά τον χρόνο δημοσίευσης ή έκδοσης της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως του διοικητικού δικαστηρίου είναι καθοριστική για την απόφαση του δικαστηρίου που επιλαμβάνεται της αιτήσεως αναιρέσεως.

[48] Κατά το άρθρο 145, παράγραφος 5, του ΚΔΔ, όταν έχει εκδοθεί επί υποθέσεως απόφαση με ισχύ δεδικασμένου, η υπόθεση αυτή δεν μπορεί πλέον να εκδικασθεί και να οδηγήσει σε νέα απόφαση.

[49] Οι λόγοι αυτοί εκτίθενται στο άρθρο 440, παράγραφος 1, του ΚΔΔ: το διοικητικό δικαστήριο δεν ήταν αρμόδιο να αποφανθεί επί της διαφοράς (στοιχείο a)· πρόσωπο που μετείχε στη δίκη ως διάδικος στερείτο νομιμοποιήσεως προς τούτο (στοιχείο b) ή δεν είχε πλήρη ικανότητα να ενεργεί ανεξάρτητα ενώπιον του διοικητικού δικαστηρίου και δεν εκπροσωπήθηκε από νόμιμο αντιπρόσωπο ή νόμιμο κηδεμόνα που ενεργεί εξ ονόματός του (στοιχείο c)· το ίδιο ζήτημα έχει ήδη αποτελέσει αντικείμενο απόφασης με ισχύ δεδικασμένου ή έχει ήδη κινηθεί διαδικασία στην ίδια υπόθεση (στοιχείο d)· η υπόθεση έχει κριθεί από δικαστή που έχει εξαιρεθεί ή από διοικητικό δικαστήριο το οποίο δεν είχε νόμιμη σύνθεση (στοιχείο e)· λόγω πλημμελούς διαδικασίας, το διοικητικό δικαστήριο εμπόδισε διάδικο να ασκήσει τα δικονομικά του δικαιώματα, με αποτέλεσμα την προσβολή του το δικαιώματος σε δίκαιη δίκη (στοιχείο f)· το διοικητικό δικαστήριο αποφάνθηκε βάσει πλάνης περί το δίκαιο (στοιχείο g)· το διοικητικό δικαστήριο αποφάσισε να παρεκκλίνει από την πάγια νομολογία του ακυρωτικού δικαστηρίου (στοιχείο h)· το διοικητικό δικαστήριο δεν συμμορφώθηκε προς τη δεσμευτική νομική κρίση της αναιρετικής απόφασης που εκδόθηκε επί της αιτήσεως αναιρέσεως (σημείο i) ή η προσφυγή απορρίφθηκε παρανόμως (στοιχείο j).

[50] Σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 438, παράγραφος 1, του ΚΔΔ, κατά των τελεσίδικων αποφάσεων διοικητικού δικαστηρίου μπορεί να ασκηθεί αναίρεση. Επιπλέον, από το άρθρο 439, παράγραφος 1, του ΚΔΔ προκύπτει ότι η αίτηση αναιρέσεως ασκείται, κατ' αρχήν, παραδεκτώς κατά όλων των αποφάσεων των διοικητικών δικαστηρίων.

89. Συναφώς, παρατηρώ ότι το άρθρο 49, παράγραφος 1, τελευταία περίοδος, του Χάρτη είναι διατυπωμένο με ευρύτατο τρόπο, χωρίς να θέτει χρονικό όριο στον κανόνα κατά τον οποίο, αν, μετά την τέλεση αδικήματος, ο νόμος προβλέπει ελαφρύτερη ποινή, η ποινή αυτή πρέπει να εφαρμόζεται. Ειδικότερα, η ως άνω διάταξη δεν αναφέρει κάποιον περιορισμό σχετικό με την ύπαρξη δικαστικής αποφάσεως που έχει αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου.

90. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο έχει ήδη δεχθεί ότι η εν λόγω αρχή δεν δύναται να θέσει εν αμφιβόλω εθνική νομοθεσία που εξακολουθεί να προβλέπει τη στέρηση του δικαιώματος ψήφου την οποία συνεπάγεται αυτοδικαίως ποινική καταδίκη αποκλειστικώς και μόνο στην περίπτωση καταδικαστικών αποφάσεων που εκδόθηκαν σε τελευταίο βαθμό ενόσω ήταν ακόμη σε ισχύ ο παλαιός ποινικός κώδικας, παρά τη μεταγενέστερη θέσπιση επιεικέστερου νόμου για τον καταδικασθέντα [51]. Επομένως, η αρχή αυτή δεν επιβάλλει να επανεξετάζονται οι αμετάκλητες αποφάσεις που εκδίδονται σε τελευταίο βαθμό όταν τίθεται μεταγενέστερα σε ισχύ επιεικέστερος ποινικός νόμος [52].

91. Αντιθέτως, η αρχή της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου έχει εφαρμογή ενόσω δεν έχει εκδοθεί απόφαση αμετάκλητου χαρακτήρα. Επομένως, είναι κρίσιμο να εξετάζεται σε κάθε περίπτωση αν έχει εκδοθεί τέτοια απόφαση.

92. Πράγματι, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι το άρθρο 49 του Χάρτη περιλαμβάνει, τουλάχιστον, τις ίδιες εγγυήσεις με εκείνες που προβλέπονται στο άρθρο 7 της ΕΣΔΑ, οι οποίες πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, δυνάμει του άρθρου 52, παράγραφος 3, του Χάρτη, ως όριο ελάχιστης προστασίας [53].

93. Από τη νομολογία του ΕΔΔΑ προκύπτει ότι η αρχή της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου, την οποία εγγυάται το άρθρο 7, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ, «εκφράζεται με τον κανόνα ότι, αν ο ποινικός νόμος που ισχύει κατά τον χρόνο τελέσεως της αξιόποινης πράξης και οι μεταγενέστεροι ποινικοί νόμοι που εκδόθηκαν πριν από την έκδοση αποφάσεως αμετάκλητου χαρακτήρα είναι διαφορετικοί, ο δικαστής οφείλει να εφαρμόσει τον νόμο του οποίου οι διατάξεις είναι οι ευνοϊκότερες για τον κατηγορούμενο» [54].

94. Η έννοια της «αποφάσεως αμετάκλητου χαρακτήρα» ούτε μνημονεύεται ούτε, πολλώ δε μάλλον, ορίζεται στο άρθρο 49, παράγραφος 1, του Χάρτη. Εντούτοις, στο μέτρο που η έννοια αυτή είναι καθοριστική προκειμένου να κριθεί αν έχει εφαρμογή η αρχή της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου που κατοχυρώνεται στην εν λόγω διάταξη και χάριν της ομοιόμορφης εφαρμογής της αρχής αυτής εντός της Ένωσης, πρέπει να καθοριστούν ορισμένα χαρακτηριστικά που καθιστούν δυνατή την οριοθέτηση της εν λόγω αρχής. Προς τούτο, μπορεί να ληφθεί ως βάση η έννοια της «[αμετάκλητης] αποφάσεως» που περιλαμβάνεται στο άρθρο 50 του Χάρτη, το οποίο κατοχυρώνει την αρχή ne bis in idem, και στην περίπτωση αυτή να αντληθούν διδάγματα από τη νομολογία του ΕΔΔΑ σχετικά με την εν λόγω αρχή.

[51] Πρβλ. απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2015, Delvigne (C-650/13, EU:C:2015:648, σκέψη 56).

[52] Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι το ΕΔΔΑ εφάρμοσε την αρχή της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου σε αμετακλήτως καταδικασθέντα, στο μέτρο που το εθνικό δίκαιο επέβαλλε ρητώς την υποχρέωση στα εθνικά δικαστήρια να αναθεωρούν αυτεπαγγέλτως καταδικαστική απόφαση όταν μεταγενέστερος νόμος μείωνε την ποινή που επιβαλλόταν για αξιόποινη πράξη: πρβλ. απόφαση ΕΔΔΑ της 12ης Ιανουαρίου 2016, Gouarré Patte κατά Ανδόρας (CE:ECHR:2016:0112JUD003342710, § 28 έως 36).

[53] Πρβλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 29ης Ιουλίου 2024, Alchaster (C-202/24, EU:C:2024:649, σκέψη 92 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[54] Απόφαση του ΕΔΔΑ της 17ης Σεπτεμβρίου 2009, Scoppola κατά Ιταλίας (αριθ. 2) (CE:ECHR:2009:0917JUD001024903, § 109). Η υπογράμμιση δική μου. Πρβλ., επίσης, απόφαση του ΕΔΔΑ της 30ής Νοεμβρίου 2021, Artsruni κατά Αρμενίας (CE:ECHR:2021:1130DEC004112613, § 55), καθώς και απόφαση του ΕΔΔΑ της 18ης Οκτωβρίου 2022, Mørck Jensen κατά Δανίας (CE:ECHR:2022:1018JUD006078519, § 44).

95. Συναφώς, επισημαίνεται ότι το άρθρο 4 του πρωτοκόλλου αριθ. 7 της ΕΣΔΑ [55] έχει ως σκοπό να απαγορεύσει την επανάληψη ποινικών διώξεων (αρχή ne bis in idem) που έχουν περατωθεί αμετάκλητα. Σύμφωνα με την επεξηγηματική έκθεση επί του πρωτοκόλλου αριθ. 7 της ΕΣΔΑ [56], «μια απόφαση είναι αμετάκλητη αν, κατά την καθιερωμένη έκφραση, έχει αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου. Αυτό συμβαίνει *όταν δεν δύναται να προσβληθεί*, ήτοι οσάκις δεν χωρούν κατ' αυτής *τακτικά ένδικα μέσα* ή οσάκις οι διάδικοι έχουν εξαντλήσει τα μέσα αυτά ή άφησαν να παρέλθουν άπρακτες οι προθεσμίες ασκήσεώς τους» [57]. Οι αποφάσεις κατά των οποίων μπορεί να ασκηθεί τακτικό ένδικο μέσο εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής της εγγύησης που προβλέπει το άρθρο 4 του πρωτοκόλλου αριθ. 7 εφόσον δεν έχει λήξει η προθεσμία για την άσκηση ένδικου μέσου. Αντιθέτως, τα *έκτακτα ένδικα μέσα*, όπως το αίτημα επανάληψης της διαδικασίας ή το αίτημα παράτασης προθεσμίας η οποία έχει παρέλθει, δεν λαμβάνονται υπόψη όταν εξετάζεται αν η διαδικασία έχει περατωθεί αμετάκλητα. Μολονότι τα εν λόγω ένδικα μέσα αποτελούν συνέχεια της πρώτης διαδικασίας, ο «αμετάκλητος» χαρακτήρας της αποφάσεως δεν εξαρτάται από την άσκησή τους [58].

96. Προκειμένου να διαπιστωθεί αν μια απόφαση είναι αμετάκλητη, το ΕΔΔΑ επιδιώκει να προσδιορίσει, βάσει του εθνικού δικαίου, ποια είναι τα «τακτικά ένδικα μέσα» σε συγκεκριμένη υπόθεση για τους σκοπούς του άρθρου 4 του πρωτοκόλλου αριθ. 7. Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι το εσωτερικό δίκαιο –ουσιαστικό και δικονομικό– πρέπει να τηρεί την αρχή της ασφάλειας δικαίου, η οποία απαιτεί, αφενός, να οριοθετείται σαφώς η χρονική εμβέλεια του ενδίκου μέσου και, αφετέρου, οι όροι ασκήσεώς του να είναι σαφείς για τους διαδίκους που μπορούν να το χρησιμοποιήσουν. Με άλλα λόγια, για να τηρείται η αρχή της ασφάλειας δικαίου, η οποία είναι συμφυής με το δικαίωμα του προσώπου να μη δικάζεται ή να μην τιμωρείται δύο φορές για το ίδιο αδίκημα, πρέπει η διαδικασία ασκήσεως ενδίκου μέσου να καθιστά σαφές το χρονικό σημείο κατά το οποίο η απόφαση καθίσταται αμετάκλητη. Η ανάγκη ύπαρξης προθεσμίας για να θεωρηθεί ένα ένδικο μέσο ως «τακτικό» προκύπτει εμμέσως από το ίδιο το κείμενο της επεξηγηματικής εκθέσεως επί του πρωτοκόλλου αριθ. 7 της ΕΣΔΑ, το οποίο επισημαίνει ότι πρόκειται για απόφαση μη δυνάμενη να προσβληθεί αν οι διάδικοι άφησαν να παρέλθουν «οι προθεσμίες» ασκήσεως του οικείου ενδίκου μέσου. Τυχόν νόμος ο οποίος θα παρείχε απεριόριστη εξουσία σε έναν από τους διαδίκους για την άσκηση ενδίκου μέσου ή ο οποίος θα πλαισίωνε το ένδικο μέσο με προϋποθέσεις από τις οποίες προκύπτει σημαντική ανισορροπία μεταξύ των διαδίκων κατά την άσκηση του εν λόγω ενδίκου μέσου θα αντέβαινε στην αρχή της ασφάλειας δικαίου [59].

97. Το ΕΔΔΑ διευκρίνισε επίσης ότι, μολονότι η ΕΣΔΑ παρέχει αναμφιβόλως στα κράτη τη δυνατότητα να ορίζουν τι συνιστά, κατά το εσωτερικό τους δίκαιο, απόφαση με την οποία περατώνεται οριστικά η δίωξη, τούτο τελεί υπό τον έλεγχο του ΕΔΔΑ. Πράγματι, αν επιτρεπόταν στα συμβαλλόμενα κράτη να καθορίζουν κατά το δοκούν πότε μια απόφαση είναι «αμετάκλητη» για τους σκοπούς του άρθρου 4 του πρωτοκόλλου αριθ. 7, χωρίς το εν λόγω δικαστήριο να μπορεί να προβεί σε κάποιον έλεγχο βάσει αντικειμενικών κριτηρίων, τούτο θα ισοδυναμούσε με το να

[55] Υπογράφηκε στο Στρασβούργο στις 22 Νοεμβρίου 1984, στο εξής: πρωτόκολλο αριθ. 7.

[56] Σειρά ευρωπαϊκών συνθηκών, αριθ. 117.

[57] Πρβλ. απόφαση του ΕΔΔΑ της 10ης Φεβρουαρίου 2009, Sergei Zolotukhin κατά Ρωσίας (CE:ECHR:2009:0210JUD001493903, § 107). Η υπογράμμιση δική μου.

[58] Πρβλ. απόφαση του ΕΔΔΑ της 10ης Φεβρουαρίου 2009, Sergei Zolotukhin κατά Ρωσίας (CE:ECHR:2009:0210JUD001493903, § 108).

[59] Πρβλ. αποφάσεις του ΕΔΔΑ της 8ης Ιουλίου 2019, Mihalache κατά Ρουμανίας (CE:ECHR:2019:0708JUD005401210, § 115), και της 8ης Οκτωβρίου 2024, Jesus Pinhal κατά Πορτογαλίας (CE:ECHR:2024:1008JUD004804715, § 177).

αφεθεί η εφαρμογή της διατάξεως αυτής στη διακριτική τους ευχέρεια, όπερ θα μπορούσε να οδηγήσει σε αποτελέσματα ασυμβίβαστα με το αντικείμενο και τον σκοπό της ΕΣΔΑ, που είναι να διασφαλιστεί ότι κανείς δεν δικάζεται ούτε τιμωρείται δύο φορές για τις ίδιες πράξεις[60].

98. Μολονότι ο ρόλος του Δικαστηρίου στο πλαίσιο προδικαστικής παραπομπής διαφέρει από εκείνον του ΕΔΔΑ, επιβάλλεται, κατά τη γνώμη μου, να υιοθετηθεί στην υπό κρίση υπόθεση μια παρόμοια λογική, η οποία να συμβιβάζει το περιθώριο εκτιμήσεως που πρέπει να διαθέτουν τα κράτη μέλη με την αποτελεσματικότητα της αρχής της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου. Επομένως, μολονότι είναι σαφές ότι απόκειται σε κάθε κράτος μέλος να καθορίσει το δικό του σύστημα ενδίκων μέσων, ιδίως τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες η απόφαση διοικητικού δικαστηρίου μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο αιτήσεως αναιρέσεως, και το στάδιο της ένδικης διαδικασίας από το οποίο μια απόφαση μπορεί να θεωρηθεί αμετάκλητη στο εσωτερικό δίκαιο, πρέπει να οριοθετηθεί αυτό το περιθώριο χειρισμών προκειμένου να διασφαλιστεί η ομοιόμορφη εφαρμογή της εν λόγω αρχής εντός της Ένωσης και να διασφαλιστεί ότι η αρχή αυτή μπορεί να αναπτύξει όλα τα αποτελέσματά της[61].

99. Κατά συνέπεια, καίτοι ο έλεγχος του αμετάκλητου χαρακτήρα μιας δικαστικής αποφάσεως πρέπει να πραγματοποιείται βάσει του δικαίου του κράτους μέλους που την εξέδωσε[62], ο αμετάκλητος χαρακτήρας τοιαύτης αποφάσεως, για τους σκοπούς της εφαρμογής του άρθρου 49, παράγραφος 1, του Χάρτη, δεν μπορεί να διαπιστωθεί *όταν η απόφαση αυτή δεν έχει αποκτήσει απρόσβλητο χαρακτήρα, υπό την έννοια ότι μπορεί να προσβληθεί με ένδικο μέσο δυνάμενο να ασκηθεί από τον καταδικασθέντα εντός καθορισμένης προθεσμίας*. Επομένως, καίτοι αφετηρία του ελέγχου αυτού πρέπει να είναι το εθνικό δίκαιο, ο έλεγχος δεν είναι δυνατόν να περιοριστεί απλώς και μόνο στους χαρακτηρισμούς που γίνονται δεκτοί στο εθνικό δίκαιο, διότι άλλως θίγεται η αποτελεσματική και ομοιόμορφη εφαρμογή της αρχής της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου, την οποία κατοχυρώνει η διάταξη αυτή. Εάν από την εξέταση του εθνικού δικαίου προκύψει ότι η απόφαση διοικητικού δικαστηρίου μπορεί να προσβληθεί ενώπιον ανώτερου δικαστηρίου λόγω της άσκησης ένδικου μέσου από τον καταδικασθέντα εντός καθορισμένης προθεσμίας, η αρχή αυτή θα πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να εφαρμοστεί.

60 Πρβλ. απόφαση του ΕΔΔΑ της 8ης Ιουλίου 2019, Mihalache κατά Ρουμανίας (CE:ECHR:2019:0708JUD005401210, § 116). Για ένα παράδειγμα στο οποίο ο αμετάκλητος χαρακτήρας προσδόθηκε με απόφαση του Cour de cassation (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου, Γαλλία), πρβλ. απόφαση του ΕΔΔΑ της 6ης Σεπτεμβρίου 2019, Nodet κατά Γαλλίας (CE:ECHR:2019:0606JUD004734214, § 21 και 46).

61 Πρβλ., ιδίως, απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 2024, KUBERA (C-144/23, EU:C:2024:881, σκέψη 31 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), με την οποία το Δικαστήριο έκρινε ότι, μολονότι η οργάνωση της δικαιοσύνης στα κράτη μέλη, ιδίως η σύσταση, η σύνθεση, η αρμοδιότητα και η λειτουργία των ανωτάτων εθνικών δικαστηρίων, εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών αυτών, εντούτοις, κατά την άσκηση της αρμοδιότητας αυτής, τα κράτη αυτά υποχρεούνται να συμμορφώνονται με τις υποχρεώσεις τους βάσει του δικαίου της Ένωσης.

62 Πρβλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 12ης Οκτωβρίου 2023, INTER CONSULTING (C-726/21, EU:C:2023:764, σκέψη 61).

100. Εν ολίγοις, για την εφαρμογή της αρχής της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου, διαδικασία που δεν κατέληξε στην έκδοση αποφάσεως αμετάκλητου χαρακτήρα ισοδυναμεί με διαδικασία που δεν κατέληξε στην έκδοση αποφάσεως μη δυνάμενης πλέον να προσβληθεί[63], ήτοι αποφάσεως για την οποία τα τακτικά ένδικα μέσα έχουν εξαντληθεί ή δεν ασκήθηκαν εμπροθέσμως.

101. Συναφώς, φρονώ ότι, ακόμη και αν η αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου φαίνεται θεωρητικά, κατά το σλοβακικό δίκαιο, ως έκτακτο ένδικο μέσο, διότι στρέφεται κατά αποφάσεως διοικητικού δικαστηρίου η οποία έχει ισχύ δεδικασμένου δυνάμει του δικαίου αυτού, φαίνεται ότι, λαμβανομένων υπόψη των χαρακτηριστικών της, όπως αυτά εκτέθηκαν από το ίδιο το αιτούν δικαστήριο, η αίτηση αναιρέσεως δεν παρουσιάζει τα χαρακτηριστικά ενός έκτακτου ένδικου μέσου.

102. Πράγματι, όπως προκύπτει από τις διατάξεις του ΚΔΔ που μνημονεύονται ανωτέρω, η άσκηση αιτήσεως αναιρέσεως ενώπιον του δικαστηρίου αυτού δεν υπόκειται σε τόσο περιοριστικούς όρους, ιδίως όσον αφορά τους λόγους που μπορούν να τη δικαιολογήσουν ή τα πρόσωπα που νομιμοποιούνται να την ασκήσουν, ώστε να πρέπει να εξομοιωθεί με έκτακτο ένδικο μέσο. Δηλαδή, στο μέτρο που, κατά το σλοβακικό δίκαιο, η άσκηση αιτήσεως αναιρέσεως δεν φαίνεται να έχει αυστηρώς οριοθετημένο και εξαιρετικό χαρακτήρα[64], πρόκειται για τακτικό ένδικο μέσο το οποίο εντάσσεται στο πλαίσιο της συνέχισης της ένδικης διαδικασίας που κίνησε ο Τ.Τ. ενώπιον του διοικητικού δικαστηρίου και το οποίο μπορεί να οδηγήσει στην προσβολή, εντός καθορισμένης προθεσμίας, της αποφάσεως του διοικητικού δικαστηρίου.

103. Το σλοβακικό δίκαιο αντικατοπτρίζει, στην πραγματικότητα, τη διαφορετική φύση μεταξύ, αφενός, του δικαστηρίου που αποφαίνεται επί της ουσίας, το οποίο «εκδικάζει τη διαφορά», και, αφετέρου, του ακυρωτικού δικαστηρίου, το οποίο «κρίνει την απόφαση». Η διαφορά αυτή μεταφράζεται σε δύο διακριτά δικαστικά στάδια. Επομένως, η απόφαση του πρώτου δικαστηρίου αποκτά ισχύ δεδικασμένου και δη τυπικού δεδικασμένου. Εντούτοις, στο μέτρο που κατά της αποφάσεως αυτής δύναται να ασκηθεί αναίρεση και, ως εκ τούτου, η απόφαση μπορεί να προσβληθεί, η απόφαση αυτή δεν έχει αμετάκλητο χαρακτήρα. Επομένως, φαίνεται ότι πρέπει να γίνει διάκριση, στο σλοβακικό δίκαιο, μεταξύ των αποφάσεων που έχουν αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου και εκείνων που έχουν αμετάκλητο χαρακτήρα, οι τελευταίες είναι δε εκείνες κατά των οποίων έχουν ασκηθεί όλα τα τακτικά ένδικα μέσα, συμπεριλαμβανομένης της αιτήσεως αναιρέσεως, ή κατά των οποίων δεν έχουν ασκηθεί τα τακτικά ένδικα μέσα εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας.

104. Αυτό που έχει σημασία, για την εφαρμογή της αρχής της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου, είναι να εξακριβωθεί, πέραν των διακρίσεων και των δικονομικών χαρακτηρισμών που προσιδιάζουν σε κάθε εθνικό δίκαιο, αν η απόφαση διοικητικού δικαστηρίου κατέστη αμετάκλητη, υπό την έννοια ότι δεν μπορεί πλέον να προσβληθεί ενώπιον ανώτερου

[63] Για παράδειγμα, το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας, Γαλλία) έκρινε, με την απόφαση αριθ. 443476, της 7ης Οκτωβρίου 2022, με διατύπωση η οποία αξίζει, κατά τη γνώμη μου, να παρατεθεί αυτολεξεί για τους σκοπούς της παρούσας αναλύσεως, ότι από τη συνταγματική αρχή της αναγκαιότητας των ποινών απορρέει «ο κανόνας σύμφωνα με τον οποίο ο νέος κατασταλτικός νόμος, όταν καταργεί αξιόποινη πράξη ή προβλέπει ποινές λιγότερο αυστηρές από τον προϊσχύσαντα νόμο, πρέπει να εφαρμόζεται στους αυτουργούς αξιόποινων πράξεων που διαπράχθηκαν πριν από την έναρξη ισχύος του και *για τις οποίες δεν εκδόθηκαν αμετάκλητες αποφάσεις*. Απόκειται στο δικαστήριο της ουσίας, το οποίο επιλαμβάνεται διαφοράς σχετικής με κύρωση, να εφαρμόσει, ακόμη και αυτεπαγγέλτως, νέο, επιεικέστερο κατασταλτικό νόμο που τέθηκε σε ισχύ μεταξύ της ημερομηνίας κατά την οποία διαπράχθηκε η αξιόποινη πράξη και της ημερομηνίας κατά την οποία αποφαίνεται. *Το ίδιο ισχύει για το ακυρωτικό δικαστήριο αν ο νέος νόμος τέθηκε σε ισχύ μετά την έκδοση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως*» (σκέψη 5 της ανωτέρω αποφάσεως, η υπογράμμιση δική μου). Όσον αφορά τις διοικητικές διαδικασίες, άλλα κράτη μέλη αναγνωρίζουν την εφαρμογή της αρχής της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου όταν ο νόμος αυτός θεσπίζεται στο στάδιο της αναιρέσεως. Όπως προκύπτει από το ερευνητικό σημείωμα 24/002, τούτο συμβαίνει, μεταξύ άλλων, στη Βουλγαρία, τη Γερμανία, την Ισπανία, την Ιταλία και τη Λιθουανία.

[64] Πρβλ. απόφαση της 19ης Οκτωβρίου 2023, Központi Nyomozó Főügyészség (C-147/22, EU:C:2023:790, σκέψη 34).

δικαστηρίου λόγω της ασκήσεως ενδίκου μέσου από τον καταδικασθέντα εντός καθορισμένης προθεσμίας. Δικαστική απόφαση η οποία, σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους μέλους, δεν έχει αμετάκλητο χαρακτήρα δεν μπορεί να συνιστά δικονομικό εμπόδιο στην εφαρμογή της αρχής αυτής[65]. Για τους προεκτεθέντες λόγους, εν προκειμένω δεν διαπιστώνεται η ύπαρξη αποφάσεως η οποία να έχει καταστεί αμετάκλητη. Επομένως, η εν λόγω αρχή έχει πλήρη εφαρμογή.

105. Προσθέτω ότι δεν ασκεί, συναφώς, επιρροή το γεγονός ότι η επίμαχη διοικητική κύρωση κατέστη εν τω μεταξύ εκτελεστή, ότι πράγματι εκτελέστηκε και ότι δεν μπορεί να αρθεί ή να αντικατασταθεί ευθέως από το αιτούν δικαστήριο[66], δεδομένου ότι η αναίρεση της αποφάσεως του ιεραρχικώς κατώτερου διοικητικού δικαστηρίου και η αναπομπή της υποθέσεως ενώπιον του δικαστηρίου αυτού[67] ή μια άλλη δικονομική τεχνική[68] μπορούν να διασφαλίσουν τα δικαιώματα που αντλεί ο προσφεύγων από το άρθρο 49, παράγραφος 1, τελευταία περίοδος, του Χάρτη, με αποτέλεσμα την άρση της εν λόγω κυρώσεως και, εν συνεχεία, την επιστροφή του αχρεωστήτως εισπραχθέντος προστίμου. Κατά τα λοιπά, η ίδια η ύπαρξη της δυνατότητας του ακυρωτικού δικαστηρίου, όταν διαπιστώνει το βάσιμο της αιτήσεως αναιρέσεως, να αναπέμψει την υπόθεση ενώπιον του διοικητικού δικαστηρίου, με αποτέλεσμα την εκ νέου εξέταση της υποθέσεως επί της ουσίας, επιβεβαιώνει ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει αμετάκλητο χαρακτήρα για τους σκοπούς της εφαρμογής της διατάξεως αυτής.

2. Συνιστούν οι νομικές ιδιαιτερότητες της αιτήσεως αναιρέσεως δικονομικό εμπόδιο για την εφαρμογή της αρχής της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου;

106. Κατά την επιβολή διοικητικής κυρώσεως ποινικού χαρακτήρα, κατ' εφαρμογήν των κριτηρίων Engel, δεν χωρεί αμφιβολία ως προς την εφαρμογή της αρχής της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου. Το ίδιο ισχύει, σε περίπτωση δικαστικού ελέγχου που αφορά τέτοια κύρωση, όταν πρόκειται για επιεικέστερο νόμο ο οποίος θεσπίστηκε κατά τη διάρκεια της δίκης ενώπιον του δικαστηρίου της ουσίας.

107. Αν το δικαστήριο της ουσίας δεν λάβει υπόψη επιεικέστερο ποινικό νόμο που έχει θεσπισθεί πριν από την έκδοση της αποφάσεώς του, τότε υποπίπτει σε πλάνη περί το δίκαιο, η οποία μπορεί να ελεγχθεί από το ακυρωτικό δικαστήριο, όπερ θα εξασφαλίσει την πλήρη αποτελεσματικότητα της αρχής αυτής.

108. Διαφέρει η περίπτωση κατά την οποία ο επιεικέστερος ποινικός νόμος τίθεται σε ισχύ κατά τη διάρκεια της διαδικασίας που εκκρεμεί ενώπιον του ακυρωτικού δικαστηρίου; Αυτό είναι το ζήτημα το οποίο πρέπει να εξεταστεί επί του παρόντος.

109. Οι αμφιβολίες του αιτούντος δικαστηρίου ως προς τη δυνατότητα εφαρμογής της εν λόγω αρχής, όταν ο νέος νόμος τίθεται σε ισχύ μετά την άσκηση αναιρέσεως, γεννώνται από την ιδιαιτερότητα του εν λόγω δικαστικού σταδίου. Πράγματι, αντιθέτως προς τα κατώτερα δικαστήρια, το ακυρωτικό δικαστήριο είναι δικαστήριο που ασκεί έλεγχο περιοριζόμενο σε

[65] Βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 12ης Οκτωβρίου 2023, INTER CONSULTING (C-726/21, EU:C:2023:764, σκέψη 61).

[66] Συναφώς, η Σλοβακική Κυβέρνηση επισήμανε στο Δικαστήριο ότι, σε αντίθεση με το ιεραρχικώς κατώτερο διοικητικό δικαστήριο, το ακυρωτικό δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να τροποποιήσει την απόφαση περί επιβολής κυρώσεως.

[67] Βλ., συναφώς, άρθρο 462, παράγραφος 1, του ΚΔΔ, το οποίο προβλέπει τη δυνατότητα του ακυρωτικού δικαστηρίου, αφού διαπιστώσει το βάσιμο της αιτήσεως αναιρέσεως, να αναπέμψει την υπόθεση στο ιεραρχικώς κατώτερο διοικητικό δικαστήριο.

[68] Κατά το άρθρο 462, παράγραφος 2, του ΚΔΔ, εάν το ακυρωτικό δικαστήριο καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η προσβαλλόμενη απόφαση της διοικητικής αρχής ή το προσβαλλόμενο μέτρο της διοικητικής αρχής δεν συνάδει με τον νόμο και ότι το ιεραρχικώς κατώτερο διοικητικό δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή, μπορεί να τροποποιήσει την απόφαση του εν λόγω δικαστηρίου ακυρώνοντας την προσβαλλόμενη απόφαση της διοικητικής αρχής ή το προσβαλλόμενο μέτρο της διοικητικής αρχής και αναπέμποντας την υπόθεση στη διοικητική αρχή για τη συνέχιση της διαδικασίας.

νομικά ζητήματα και όχι έλεγχο ουσίας. Επομένως, η ουσία της υποθέσεως κρίνεται με ισχύ δεδικασμένου από τα κατώτερα δικαστήρια και δεν μπορεί πλέον να εξεταστεί εκ νέου από το ακυρωτικό δικαστήριο, το οποίο ελέγχει αν τα κατώτερα δικαστήρια εφάρμοσαν ορθώς τον κανόνα δικαίου.

110. Δεν μπορεί όμως να προσαφθεί στα δικαστήρια της ουσίας ότι υπέπεσαν σε πλάνη περί το δίκαιο εκ του λόγου ότι δεν εφάρμοσαν νόμο ο οποίος δεν ίσχυε κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεώς τους.

111. Τούτο συμβαίνει στην υπό κρίση υπόθεση. Συγκεκριμένα, το Krajský súd v Bratislave (περιφερειακό δικαστήριο Μπρατισλάβας), ως διοικητικό δικαστήριο, εξέδωσε απόφαση η οποία χαρακτηρίζεται ως «έχουσα ισχύ δεδικασμένου» κατά το σλοβακικό δίκαιο. Μετά την έκδοση της αποφάσεως αυτής, τέθηκε σε ισχύ νέος νόμος. Για προφανείς χρονικούς λόγους, το εν λόγω δικαστήριο δεν μπόρεσε να λάβει υπόψη τον νόμο αυτόν στην απόφασή του. Επομένως, το ζήτημα που τίθεται είναι αν το ακυρωτικό δικαστήριο, αποστολή του οποίου είναι να ελέγχει αν το δικαστήριο της ουσίας εφάρμοσε ορθώς το δίκαιο, οφείλει, παρά τη χρονική αυτήν αδυναμία, να λάβει υπόψη τον νέο αυτόν νόμο προκειμένου, ενδεχομένως, να εξαφανίσει την απόφαση του δικαστηρίου της ουσίας και να αναπέμψει την υπόθεση σε αυτό.

112. Κατά τη γνώμη μου, επιβάλλεται καταφατική απάντηση.

113. Πράγματι, κατά πάγια νομολογία, ελλείψει εναρμονίσεως της νομοθεσίας της Ένωσης στον τομέα των κυρώσεων που επιβάλλονται σε περίπτωση μη τηρήσεως των προϋποθέσεων που προβλέπει σύστημα το οποίο έχει θεσπιστεί με τη νομοθεσία αυτήν, τα κράτη μέλη είναι αρμόδια να επιλέγουν τις κυρώσεις που θεωρούν κατάλληλες. Ωστόσο, οφείλουν να ασκούν την αρμοδιότητα αυτή τηρώντας το δίκαιο της Ένωσης και τις γενικές αρχές του και, κατά συνέπεια, τηρώντας την αρχή της αναλογικότητας[69]. Η αρχή της αναλογικότητας συγκαταλέγεται μεταξύ των γενικών αρχών του δικαίου της Ένωσης που πρέπει να τηρούνται από εθνική νομοθεσία η οποία εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης ή θέτει το δίκαιο της Ένωσης σε εφαρμογή, ακόμη και ελλείψει εναρμονίσεως της ενωσιακής νομοθεσίας όσον αφορά τις εφαρμοστέες κυρώσεις[70].

114. Στο μέτρο που η αρχή της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου συνδέεται με την αρχή της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας των ποινών[71] και κατοχυρώνεται στο άρθρο 49, παράγραφος 3, του Χάρτη, εκτιμώ ότι πρέπει να της προσδοθεί ευρύ περιεχόμενο, ώστε να μπορεί να εφαρμοστεί άμεσα στους δράστες αξιόποινων πράξεων που διαπράχθηκαν πριν από την έναρξη ισχύος του νέου νόμου και για τις οποίες δεν εκδόθηκαν αποφάσεις που κατέστησαν αμετάκλητες. Πράγματι, το γεγονός ότι ο νομοθέτης αποφάσισε να μετριάσει την αυστηρότητα του προϊσχύσαντος νόμου οφείλεται στο ότι αναγνωρίζει ότι το αξιόποινο μιας συγκεκριμένης συμπεριφοράς και/ή η ποινή που προβλεπόταν προηγουμένως δεν είναι πλέον αυστηρώς αναγκαία.

115. Επομένως, όπως ορθώς επισημαίνει το αιτούν δικαστήριο, η αρχή αυτή σημαίνει ότι, αφ' ης στιγμής εκλείψει η κοινωνική ανάγκη επιβολής κυρώσεων για ορισμένη συμπεριφορά ή μεταβληθεί η αυστηρότητα της αντιλήψεως της συμπεριφοράς αυτής, η οποία εκφράζεται στον

[69] Πρβλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 21ης Νοεμβρίου 2024, Ekostroy (C-61/23, EU:C:2024:974, σκέψη 41 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[70] Πρβλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 21ης Νοεμβρίου 2024, Ekostroy (C-61/23, EU:C:2024:974, σκέψη 42 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[71] Πρβλ. απόφαση του ΕΔΔΑ της 17ης Σεπτεμβρίου 2009, Scoppola κατά Ιταλίας (αριθ. 2) (CE:ECHR:2009:0917JUD001024903, § 108).

βαθμό αυστηρότητας της κυρώσεως, δεν υφίσταται εύλογος και δίκαιος λόγος για τον οποίο όλες οι «ιστορικές» παραβάσεις και οι δράστες τους να εξακολουθούν να διώκονται αν η βλαπτικότητα της συμπεριφοράς που τιμωρείται ιστορικά και η αυστηρότητα της κυρώσεως για αυτή γίνονται πλέον αντιληπτές με διαφορετικό τρόπο από το νομοθετικό σώμα.

116. Επομένως, η αρχή της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου έχει εφαρμογή όταν ο νόμος αυτός τίθεται σε ισχύ πριν από την έκδοση της αποφάσεως σε τελευταίο βαθμό επί αιτήσεως αναιρέσεως, ακόμη και όταν το ακυρωτικό δικαστήριο διενεργεί έλεγχο περιοριζόμενο στα νομικά σφάλματα. Ως εκ τούτου, το δικαστήριο που αποφαίνεται σε τελευταίο βαθμό υποχρεούται να εφαρμόσει τον επιεικέστερο ποινικό νόμο, ανεξαρτήτως του αν αυτός εκδόθηκε πριν ή μετά την απόφαση του ιεραρχικώς κατώτερου διοικητικού δικαστηρίου την οποία καλείται να ελέγξει.

117. Προκειμένου να δοθεί πλήρης εμβέλεια στην αρχή της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου, πρέπει να μη λαμβάνονται υπόψη οι δικονομικές διακρίσεις που συνδέονται με τις διάφορες ένδικες φάσεις κατά τις οποίες μπορεί να εφαρμοστεί η αρχή αυτή. Πράγματι, οι ιδιαιτερότητες των διοικητικών διαφορών που προσιδιάζουν σε κάθε κράτος μέλος (όπως το δεδικασμένο και δη το τυπικό δεδικασμένο της αποφάσεως του ιεραρχικώς κατώτερου διοικητικού δικαστηρίου ή ακόμη το ανασταλτικό ή μη αποτέλεσμα της αιτήσεως αναιρέσεως) δεν πρέπει να έχουν ως αποτέλεσμα τον περιορισμό του χρονικού πεδίου εφαρμογής της εν λόγω αρχής σε ορισμένα στάδια της ένδικης διαδικασίας, εφόσον επί της επίμαχης παράβασης δεν έχει εκδοθεί αμετάκλητη απόφαση.

118. Ειδικότερα, η εξουσία του ακυρωτικού δικαστηρίου πρέπει να προσαρμοστεί ώστε να του παράσχει τη δυνατότητα να εφαρμόσει τον επιεικέστερο ποινικό νόμο που τέθηκε σε ισχύ μετά την έκδοση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, τον οποίο το ιεραρχικώς κατώτερο διοικητικό δικαστήριο δεν μπορούσε να λάβει υπόψη κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεώς του. Επομένως, το ακυρωτικό δικαστήριο πρέπει να έχει τη δυνατότητα να δεχθεί την αίτηση αναιρέσεως, μολονότι η αναιρεσιβαλλόμενη ενώπιόν του απόφαση δεν μπορεί, κατ' αρχήν, να θεωρηθεί ότι πάσχει πλάνη περί το δίκαιο για τον λόγο και μόνον ότι δεν εφάρμοσε νόμο ο οποίος δεν ίσχυε κατά τον χρόνο της εκδόσεώς της. Τούτο πρέπει να οδηγήσει το εν λόγω δικαστήριο να αφήσει ανεφάρμοστες ή να ερμηνεύσει σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης τις διατάξεις του εθνικού του δικαίου[72] που θα μπορούσαν να το εμποδίσουν να εκπληρώσει την αποστολή του σύμφωνα με την αρχή της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου.

[72] Εν προκειμένω, πρόκειται κυρίως για το άρθρο 454 του ΚΔΔ, το οποίο προβλέπει, υπενθυμίζω, ότι η αρμοδιότητα του ακυρωτικού δικαστηρίου σε διοικητικές υποθέσεις είναι να καθορίσει αν το ιεραρχικώς κατώτερο διοικητικό δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο σε σχέση με την κατάσταση που υφίστατο κατά τον χρόνο εκδόσεως της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

119. Αν οι ιδιαιτερότητες της αιτήσεως αναιρέσεως με τον τρόπο αυτόν μετριάζονται[73], τούτο οφείλεται στην αναπόφευκτη συνέπεια του ευρέος περιεχομένου το οποίο πρέπει να προσδοθεί στην αρχή αυτή.

120. Συναφώς, επισημαίνω ότι, σε ορισμένα κράτη μέλη, το δικαστήριο που αποφαίνεται σε τελευταίο βαθμό επί διοικητικών κυρώσεων οφείλει να λάβει υπόψη επιεικέστερο νόμο, έστω και αν ο νόμος αυτός θεσπίστηκε το πρώτον κατά τη διάρκεια της ενώπιόν του διαδικασίας[74].

121. Από το σύνολο των στοιχείων αυτών προκύπτει ότι ούτε ο χαρακτηρισμός της αποφάσεως ως «έχουσας ισχύ δεδικασμένου» κατ' εφαρμογήν του σλοβακικού δικαίου, ούτε το γεγονός ότι η αίτηση αναιρέσεως εκλαμβάνεται, στο δίκαιο αυτό, ως έκτακτο ένδικο μέσο, ούτε οι δικονομικές ιδιαιτερότητες της αιτήσεως αναιρέσεως θα πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να αποκλείουν την εφαρμογή της αρχής της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 49, παράγραφος 1, τελευταία περίοδος, του Χάρτη, ειδάλλως θα περιοριζόταν υπέρμετρα το πεδίο εφαρμογής του.

V. Πρόταση

122. Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το Najvyšší správny súd Slovenskej republiky (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο της Σλοβακικής Δημοκρατίας) ως εξής:

1) Το άρθρο 51, παράγραφος 1, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

έχει την έννοια ότι:

[73] Βλ. Éveillard, G., «L'application de la résidence in mitius par le juge administratif de cassation», *Droit administratif*, LexisNexis, Παρίσι, αριθ. 1, 2023, σ. 44 έως 48. Ο συγγραφέας κάνει λόγο για μια μορφή «αντικειμενικής» αναιρέσεως, όσον αφορά την αναίρεση εκ μέρους του Conseil d'État (Συμβουλίου της Επικρατείας, Γαλλία) λόγω της παρεμβολής, κατά τη διάρκεια της αναιρετικής διαδικασίας, ενός νέου στοιχείου όπως είναι ένας επιεικέστερος κατασταλτικός νόμος. Πράγματι, σε τέτοια περίπτωση, η αναίρεση δεν έχει «κυρωτικό σκοπό», υπό την έννοια ότι δεν αποδοκιμάζει τον τρόπο με τον οποίο το δικαστήριο της ουσίας εφάρμοσε τον κανόνα δικαίου όπως αυτός ίσχυε κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεώς του (σ. 47). Στο ίδιο πνεύμα, μπορεί να γίνει λόγος για «τομή στην παραδοσιακή εξουσία του ακυρωτικού δικαστηρίου», η οποία βαίνει πέραν της «παραδοσιακής αποστολής ελέγχου της νομικής ορθότητας της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως», και για «πρακτική "αντικειμενικής" αναιρέσεως δικαστικών αποφάσεων, οι οποίες ωστόσο ήταν απολύτως ορθές κατά τον χρόνο εκδόσεώς τους»: βλ. συμπεράσματα του δημόσιου εισηγητή, Céline Guibé, στην απόφαση του Conseil d'État (Συμβουλίου της Επικρατείας, Γαλλία), αριθ. 443476, της 7ης Οκτωβρίου 2022 (σημείο 4.2.2). Εξάλλου, είναι ενδιαφέρον να σημειωθεί ότι, στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η συγκεκριμένη απόφαση, το εν λόγω δικαστήριο έπρεπε να αντιμετωπίσει τα ίδια ερωτήματα με εκείνα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο στο Δικαστήριο στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως, αλλά υπό το πρίσμα της αρχής της αναγκαιότητας των ποινών, η οποία έχει συνταγματική ισχύ.

[74] Με βάση το ερευνητικό σημείωμα 24/002, στη *Γερμανία*, ο Gesetz über Ordnungswidrigkeiten (νόμος περί διοικητικών παραβάσεων), της 24ης Μαΐου 1968 (BGBl. 1968 I, σ. 481), όπως τροποποιήθηκε εσχάτως με τον νόμο της 12ης Ιουλίου 2024 (BGBl. 2024 I, αριθ. 234), προβλέπει, όσον αφορά τα διοικητικά πρόστιμα, ότι η αρχή της αναδρομικότητας in mitius έχει εφαρμογή σε κάθε τροποποίηση που επέρχεται «πριν από την έκδοση της αποφάσεως», η δε διατύπωση αυτή νοείται, γενικώς, ως περιλαμβάνουσα απόφαση εκδοθείσα κατ' αναίρεση μόνον επί νομικών ζητημάτων: βλ., συναφώς, Rogall, K., «Rückwirkung des milderen Gesetzes», στο Mitsch, W., *Karlsruher Kommentar zum Gesetz über Ordnungswidrigkeiten*, 5η έκδ., C.H. Beck, Μόναχο, 2018, σημείο 27, και Graf, J.-P., *Beck'scher Online-Kommentar OWiG*, 44η έκδοση, C.H. Beck, Μόναχο, 2024, βλ. υποσημείωση 59, σημείο 24. Στην Ισπανία, η αρχή της αναδρομικής εφαρμογής του επιεικέστερου νόμου περί διοικητικών κυρώσεων απορρέει από το άρθρο 9, παράγραφος 3, του Constitución (Συντάγματος), καθώς και από το άρθρο 26, παράγραφος 2, του Ley 40/2015, de Régimen Jurídico del Sector Público (νόμου 40/2015, περί του νομικού καθεστώτος του δημόσιου τομέα), της 1ης Οκτωβρίου 2015 (BOE αριθ. 236, της 2ης Οκτωβρίου 2015, σ. 89411). Ως εκ τούτου, το τμήμα διοικητικών διαφορών του Tribunal Supremo (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Ισπανία), το οποίο είναι το ανώτατο δικαστήριο διοικητικών κυρώσεων, εφαρμόζει τον επιεικέστερο νόμο, ακόμη και όταν ο νόμος αυτός τέθηκε σε ισχύ κατά τη διάρκεια της ενώπιόν του διαδικασίας: Πρβλ. απόφαση του Tribunal Supremo (Ανωτάτου Δικαστηρίου), αριθ. 1219/2019, της 23ης Σεπτεμβρίου 2019. Στη Γαλλία, παρά το δεδικασμένο των αποφάσεων του cour administrative d'appel (διοικητικού εφετείου) και την έλλειψη ανασταλτικού αποτελέσματος της αιτήσεως αναιρέσεως επί διοικητικών διαφορών, το Conseil d'État μετέβαλε τη νομολογία του όσον αφορά τις διοικητικές κυρώσεις με την απόφαση αριθ. 443476, της 7ης Οκτωβρίου 2022, την οποία παρέθεσα προηγουμένως (βλ. υποσημειώσεις 63 και 73 των παρουσών προτάσεων).

κράτος μέλος εφαρμόζει το δίκαιο της Ένωσης, κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, αφενός, όταν προβλέπει, κατ' εφαρμογήν του δικαίου της Ένωσης, την επιβολή διοικητικής κυρώσεως σε περίπτωση παραβάσεως των υποχρεώσεων που αφορούν την παρουσία ταχογράφου στα οχήματα που μεταφέρουν εμπορεύματα και τον περιοδικό έλεγχό του και, αφετέρου, στο πλαίσιο του δικαστικού ελέγχου σχετικά με την κύρωση αυτή.

2) Η αρχή της αναδρομικότητας του επιεικέστερου ποινικού νόμου, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 49, παράγραφος 1, τελευταία περίοδος, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων,

έχει την έννοια ότι:

– εφαρμόζεται τόσο κατά την επιβολή διοικητικών κυρώσεων όσο και κατά τον δικαστικό έλεγχό τους, εφόσον οι κυρώσεις αυτές έχουν ποινικό χαρακτήρα και ο νέος νόμος, καταργώντας την υποχρέωση του ενδιαφερομένου να διαθέτει ταχογράφο στα οχήματα που χρησιμοποιούνται για την παράδοση έτοιμου σκυροδέματος, αντικατοπτρίζει την αλλαγή στάσης του νομοθέτη όσον αφορά την ανάγκη καταστολής των παραβάσεων της υποχρέωσης αυτής·

– επιβάλλει σε εθνικό δικαστήριο να λάβει υπόψη, στο πλαίσιο της αιτήσεως αναιρέσεως που έχει ασκηθεί ενώπιόν του, επιεικέστερο ποινικό νόμο ο οποίος τέθηκε σε ισχύ μετά την έκδοση της αποφάσεως κατώτερου διοικητικού δικαστηρίου, η οποία απέκτησε ισχύ δεδικασμένου δυνάμει του εθνικού δικαίου και αποτελεί το αντικείμενο της εν λόγω αιτήσεως αναιρέσεως, στο μέτρο που η απόφαση αυτή δεν έχει καταστεί αμετάκλητη, καθόσον δύναται να προσβληθεί με την άσκηση ενδίκου μέσου από τον καταδικασθέντα εντός καθορισμένης προθεσμίας.